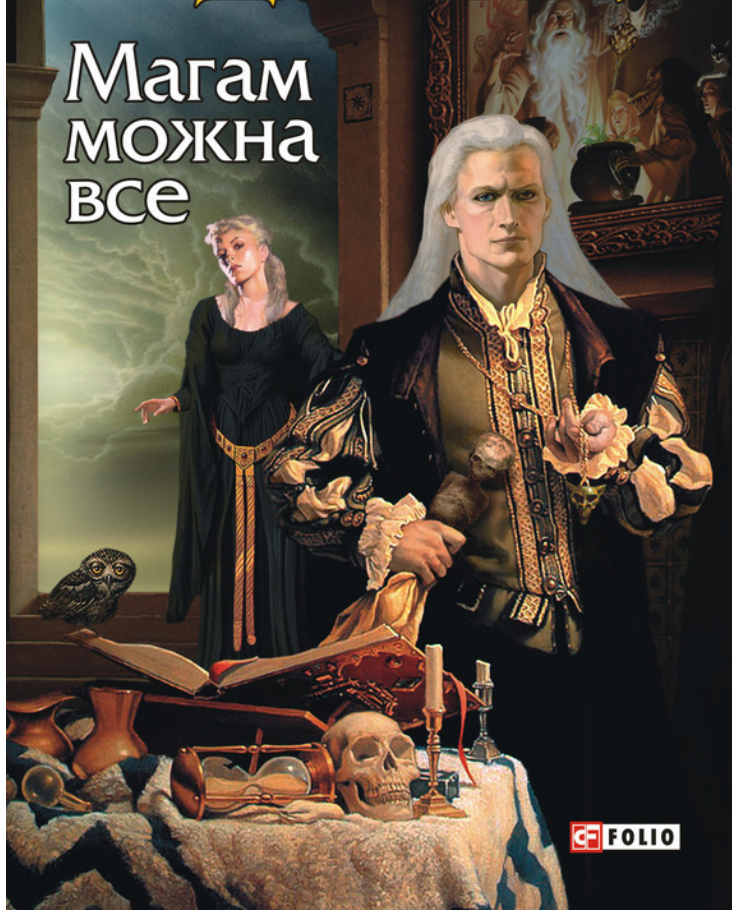

ЄВРОКОМ-2005:
КРАЩІ
письменники-
фантасти
ЄВРОПИ

Марина та Сергій ДЯЧЕНКИ

Магам
можна
все

CF FOLIO

Марина и Сергей Дяченко

Магам можна все

предоставлено правообладателями

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=4942972

Марина та Сергій Дяченки «Магам можна все»: Фоліо; Харків; 2008

ISBN 978-966-03-4476-1

Аннотация

Уявіть, шановний читачу, що людина, ось, наприклад, ви – це такий собі будиночок із безліччю кімнат, у яких живуть їх мешканці. І ось комусь – сторонньому, в усякому разі, не вам, спадає на думку – а що буде, якщо відселити деяких мешканців, навіть не питаючи власника будинку? Що буде, якщо препарувати душу людини?... Таємничий Препаратор почав свою справу. Разом з ним почав діяти і Хорт зі Табор – вроджений маг. Магам, як відомо, можна все, особливо коли в мага є Кореневе Заклинання Кари, проти якого безсилий будь-хто. Але... Але справа навіть не в тому, що його супротивник теж маг, він дуже могутній і вже мільйон років удосконалює свою магічну майстерність. Справа в тому, що... Спочатку був «Варан», потім «Мідний король», а зараз – «Магам можна все». Видавництво «Фоліо» презентує: третя книжка українською найпопулярніших майстрів фентезі Марини та Сергія Дяченків – це те, що варто читати.

Содержание

Розділ перший	6
Розділ другий	59
Конец ознакомительного фрагмента.	126

Марина та Сергій Дяченки

Магам можна все

Мільйон років тому...

Гаразд, хай не мільйон років, та все-таки дуже, дуже давно стояло містечко на березі моря. Мешканці його були бідні й годувалися з того, що віддавали свої будинки пожилцям. Пожилці – чужинці – з'являлися влітку, коли море було теплим і квітла магнолія; вони хотіли радості, й містечко, що приліпилося на краю найкрасивішого у світі парку, давало їм цю радість.

Мільйон років тому.

Двері крихітної вбиральні були щільно зачинені, тому що в кімнаті спав син; тут, між ванною та унітазом, було дуже тісно, квадратний метр потертих кахлів під ногами, квадратний метр облупленої стелі просто над головою, запасна вода в цинковому баку, маленьке дзеркало в брызках зубної пасти, у дзеркалі відбиваються два обличчя – одне проти другого, занадто близько, ніби за мить до поцілунку, і можна подумати, що співрозмовники – закохані, – якщо їм не дивитись в очі.

– ...Ти розумієш, що після цих твоїх слів нічого в нас не може бути далі? Що я ніколи не зможу переступити через ці

твої слова? Що це кінець?

– Що я такого сказала?

(Не виправдуватись! Тільки не виправдуватись. Це... жалюгідно).

– Що ти сказала?!

– Так, що я сказала? Чому ти...

Нема відповіді. Є двері, що хитнулися назовні й зачинилися знов.

Є вода в цинковому баку і нечисте маленьке дзеркало, що відбиває тепер уже одне, некрасиве, червоне, скривлене в риданнях обличчя.

Уже світанок, та жовтій лампочці під стелею на це плювати. Як літньому сонцю плювати на жінку, що скулилася на краєчку ванни. Хоч би що сталося – сонце вставатиме вчасно, і навіть якщо курортне містечко з усіма своїми мешканцями колись повалиться в море, сонце так само буде підійматись і спускатись, мільйон років...

**Це було мільйон років тому. Тепер
це не має жодного значення.**

Розділ перший

Цікава геральдика:

Чорний тхір на золотому тлі

– ...Як ся має ваша сова?

– Сова поживає прекрасно, дякую вам...

Моя сова здохла п'ять років тому, але я відповів, як веліла мені ввічливість. Кажуть, сучасний ритуал привітання має коріння в давно забутому наріччі; у давнину вітання приблизно так і звучало: «Ком совва?»

Гість кивнув так задоволено, ніби життя моєї сови його справді щиро цікавило. Відкинувся на спинку напрочуд незручного крісла; зітхнув, роздивляючись мене з-під накуплених рідких брів.

На свої п'ятдесят дев'ять він мав не такий вже й поганий вигляд. Я знав, що маг він не вроджений, а призначений, що магічне звання він дістав, будучи вже сільським комісаром, і що на атестації йому завищили ступінь – дали третій замість четвертого.

І ще я знав, як він до мене ставиться.

– А як мається ваша сова, пане комісаре?

– Дякую вам, – відповів він повільно. – Чудово.

Я знав, що в той самий день, коли комісара призначено магом, усі околишні мисливці дістали замовлення на совеня.

Немало совиних родин зазнало тоді тяжких утрат; з кількох десятків пташенят щойно спечений маг вибрав одного – і тепер моє питання та його відповідь наповнені були правдивим смислом, бо сова, яку дібрав комісар, виявилась хирявою і весь час хворіла.

Чи він неправильно за нею доглядав?...

Мовчання затягувалось. Нарешті комісар зітхнув повторно:

– Пане вроджений магу. Від імені комісаріату й поселян я радо передаю вам запрошення на свято врожаю, яке відбудеться в останній день жнив.

Я ввічливо нахилив голову. Комісар дивився на мене втомлено і якимось зболено. Сова нам свідок, він не хотів іти до мене з поклоном; він сам щосили намагався поправити справу – останні три дні на небі знай з'являлись хмарки, безсилі, безплідні, холості. Він стояв посеред двору, він бурмотів завчені замовляння, він навіть плакав, певно, з безсилля... А потім подолав обридження й страх, сів у двоколку й поїхав до мене. У дорозі розвертав голоблі не раз і не два, і вертався, і розвертався знову – і от сидить тепер, дивиться мружачись мені в очі. Чогось чекає, наївний.

– Красно дякую, – сказав я проникливо. – Обов'язково прийду.

Комісар ковтнув слину; він мав сформулювати прохання, і я з утіхою дивився, як він мучиться.

– Пане вроджений магу... – таки вимовив він. – Дозвольте

звернути вашу увагу на посуху.

– Як-як? – перепитав я з ласкавим осміхом.

– На посуху, – насилу повторив комісар. – Ось уже майже місяць не було дощу... тим часом стан проростів... викликає побоювання. Поселяни бояться, що свято врожаю... затьмариться.

Він замовкнув і вп'явся очима мені в перенісся; я усміхнувся ширше:

– Сподіваюсь, *мене* ніхто ні в чому не підозрює?

Комісар пожував губами:

– Що ви, що ви... Ні в якому разі. Безперечно, це стихійне лихо має природну... немагічну натуру. Однак ще трохи – і можна дождити неврожаю, рівного хіба що лиху тридцятирічної давнини, ви, певно, не пам'ятаєте...

В останніх словах показалися тонкі запобігливі нотки. Ще трохи – і він скаже мені «синку»... або, чого доброго, «внучку»!

– Не пам'ятаю аж таких старих часів, – зізнався я сміючись. – І, коли чесно, я ніколи не цікавився сільським господарством. Донедавна мені вірилося, що бруква росте на деревах!

Комісар дивився на мене тужливо; дати б тобі мотику, ясно читалося в його погляді. Вигнати б на поле, під палюче сонце, і тоді поглядіти б на тебе, здоровезного ситого ледаря. Поглядіти б хоч раз на твій бій з буряковою грядкою!..

У наступну секунду комісар гучно зітхнув і приплющив

очі. Видко, картина, що уявилася йому, виявилася занадто яскравою.

Я урвав сміх. Помовчав, милуючись безсилою злістю візитера; сплів пальці, потягнувся, розминаючи суглоби:

– Якщо ви, пане магу третього ступеня, не в змозі справити маленьку хмарку – зверніться до бабусь у селах. Народні засоби не завжди заслуговують на осміяння...

Він підвівся. Напевно, він мав ще в запасі якісь аргументи – гроші, вигоди, звернення до мого сумління – та зневага виявилася сильнішою.

– Прощайте, пане вроджений магу... Здоров'я й усяких гараздів вашій сові!

Слово «вроджений» він вимовив з неприхованою зневагою. Горді ми, горді, нічого не вдієш, наша гордість біжить попереду й розпихає всіх ліктями...

– Обережніше, – сказав я турботливо. – Дивіться під ноги. Комісар здригнувся.

Про мій дім ходило в околицях багато легенд: подекуди, наприклад, про бездонні колодязі, куди купами летять жертви потайних люків, про крюччя, клоччя, смертоносні – серед них умить задихаєшся – тюлеві фіранки та інші небезпеки, які чигають на небажаного гостя...

Я любив свій дім.

Я ніколи не був певен, що знаю його до кінця. Ось, приміром, не відкидаю, що десь серед книжкового мотлоху досі гуляє справжня *сабая*, яку мені не впіймати, хоч як старайся.

Та якби повідав я пліткарям про *сабаю* – вони не подивують, інша річ – лютий камін, що перемелює гостя камінними щелепами, або, скажімо, бездонний нічний горщик, що має в круглому порцеляновому череві смертоносні шторми...

– Здоров'я вашій сові! – трохи запізно крикнув я навздогін комісару, що вже йшов.

З прочиненого вікна віяло спекою. Я уявив, як призначений маг третього ступеня (насправді четвертого) виходить на ганок – із прохолодної сутіні передпокою вивалюється в розпечене марево цього божевільного літа. Як натягає на очі капелюх, як лається крізь зуби й чвалає під сонцем до своєї двоколки...

Чому він мене не любить – зрозуміло. Та чому я його не люблю?

* * *

ЗАДАЧА № 46: Призначений маг третього ступеня закликав від капустянки город площею 2 га. Поле якої площі він може заклясти від сарани, якщо відомо, що енергоємність заклинання від сарани в 1,75 раза більша?

За півгодини після того, як пішов комісар, дзвоник при вхідних дверях видав негучне, здавлене «дзінь-дзінь». Вочевидь, візитер ніяковів через щось; якийсь час я роздумував, що б це могло так збентежити мого друга й сусіда, і, так і не припустивши нічого, пішов відчиняти.

Гість вломився, відсунувши мене в глиб передпокою, — шляхетний Іл де Ятер мав властивість заповнювати собою будь-яке приміщення, і заповнювати щільно. У першу мить — поки не притерпишся — мені завжди ставало тісно в його присутності.

— Хай йому грець, зранку така спекота... А в тебе прохолодно, ніби в погребі, улаштувався, чаклує, мовби воша в кишені, — навіть заздрю...

За звичним натиском і звичною пихою візитера ховалася ніяковість, та сама, що примусила хрипіти мій лункий дверний дзвоник. Щось трапилось. Велике. Прикре.

— Мої вітання, бароне, — сказав я смиренно. — Бажаєте випити?

— Пиво є? — уривисто спитав шляхетний Ятер.

І за кілька секунд, опускаючи на стіл спустілий кухоль:

— Значить так, Хорте. Татусь повернувся.

Я налив йому ще — не розраховував, піна линула через край.

— Повернувся, — повторив барон здивовано, мов не вірячи

своїм словам. – Ось такий, премилостива жабо, номер.

Я мовчав. Гість перехилив другий кухоль, витер піну з жорстких вусів, дихнув мені в обличчя пивним духом:

– О-ох... На світанку. Слугу, що йому відчиняв, я замкнув у підвалі, там будова хитренька, знаєш, можна воду пустити – так труп потім у рові спливає... Чи не спливає – за бажанням.

– Розкисаєш, спадкоємцю, – сказав я співчутливо.

Барон схопився:

– Я?! Таж слуга живісінький поки. Просто звичка в мене така, як у щура, щоб завжди другий вихід був...

Я зітхнув.

Татусь Іла де Ятера, самодур шістдесяти двох років, зникнув безвісти рік і вісім місяців тому. Пустився в подорож із молоденькою нареченою – і пропав; припускалося, смерть від руки невідомих розбійників. За півроку, згідно з законом, спадок і титул перейшли старшому сину Ілу, тому самому, що хлебтав тепер моє пиво.

Утім, якщо старий барон повернувся... пивом таку вість не заллеш. Тут треба міцнішого напою; таж виходить, що Іл самозванець. Негідний син, що дістав спадщину за живого батька.

У найкращому разі мого приятеля чекає віддалений монастир. У найгіршому – труп спливає в рові. Чи не спливає. За бажанням. Про норів старого Ятера в цих краях багато чули навіть ті, хто зроду глухий...

– Сядь, – запросив я.

Барон покірно опутився на козетку; ще хвилину тому здавалось, що кімната переповнена ним наче дріжджами. Тепер полуда спала – посеред вітальні сидів невеликий чоловік у чепурному, та добре пожмаканому вбранні. Навіть капелюх, недбало кинутий у кут, здавався пожмаканим і ображеним на весь світ.

– Докладніше, – наказав я, усідаючись навпроти.

Барон-самозванець помацав стрижені вуса – обережно, ніби боячись уколотись:

– На світанку будить мене Пер, дурень цей, очі на лобі: старий пан, мовляв, зволили об’явитися, зволили постукатися й пройти до себе. Я перше подумав – наснилось, мені й не таке, бувало... ну та нехай. Потім дивлюсь – премилостива жабо, все наяву, від Пера часником несе... Я його за комір – і в батькові покої, а там, знаєш, я все переробити велів, стіну проломити, хотів мисливську залу влаштувати... І точно – стоїть татусь посеред моєї мисливської зали, і очі вже білі: видно, дійняло його від моїх переробок... Я – бух у ноги: щастя, мовляв, а ми вважали загиблим, те-се... Мовчить, а очі білі! Я...

Барон затнувся. Я не заважав йому; горластий, завжди певний у собі, нахабний з природи і ще більше знахабнілий за останні місяці, мій приятель – можливо, вперше в житті – переживав справжній шок.

– Я, Хорте, злякався, чесно кажучи... Коротше, взяв я

та й замкнув. Замок там добрий устигли приладнати, адже мисливська зала, трофеї цінні... Татуся замкнув, Пера – у підвал... ледве встиг. За півгодини челядь прокинулась – і чують же, поганці, неладне. Я їм сказав, що Пера послав із дорученням. Не вірять! По очах бачу... Не вірять, що барон на світанку встав і лакею доручення придумав. І послав – пішки, в одній сорочці. І довкола зали моєї мисливської так і крутяться... А я – до тебе, Хорте. Швидко думай, що робити, або я тебе, Хорте, цими от руками задушу...

Він подивився на свої маленькі аристократичні долоні. Перевів погляд на мене, мов приміряючись. Зітхнув крізь зуби:

– Ну, ходімо... Ходімо зі мною. Треба щось робити, Хорте... я відплачу. Слово Ятера. Ти знаєш.

Я мовчав.

Він шумно засопів:

– У чім річ?

– Дивний народ ці аристократи, – пробурмотів я ніби сам до себе. – Навіщо тобі другий свідок? Я, знаєш, не бажаю спливати в рові. Не той характер.

Хвилину він дивився на мене, ворущачи губами. Потім змінився на лиці:

– Ти... за кого мене маєш, чаклуне? За батьковбивцю?! Дивлячись у його стрімко побілілі очі, я раптом зрозумів, що він не грає. Не вдає; у цю мить його справді жахає перспектива кровопролиття: і це при тому, що сам він, нічого не

усвідомлюючи, уже зробив усе потрібне для цього рішучого вчинку!

Щоправда, його візит до мене в схему тихого вбивства не вкладається.

– Та що ти, Іле, – сказав я лагідно. – У мене й на думці не було, ти хибно зрозумів...

Якийсь час він дивився на мене фамільним поглядом Ятерів – білим скаженим поглядом. Потім в очі його поволі повернувся осмислений вираз:

– Ти... не жартуй так, Хорте.

* * *

«ПИТАННЯ: Що таке магічне діяння?»

ВІДПОВІДЬ: Це активне спрямоване діяння, що має на меті змінити щось в навколишньому фізичному середовищі.

ПИТАННЯ: Якого ґатунку бувають магічні діяння?

ВІДПОВІДЬ: Побутові, бойові, інформаційні тощо.

ПИТАННЯ: Які різновиди побутових магічних діянь ви знаєте?

ВІДПОВІДЬ: Природно-побутові (змінення погоди та клімату, сільськогосподарські діяння), соціально-побутові (змінення зовнішності своєї та оточення, тобто налічнювання; змінення властивостей своїх та оточення, тобто перевертенство; змінення

психології своєї й оточення, тобто навіювання, сюди ж належать і любовні чари), ремісницько-побутові (ремонт або псування одягу, житла, знарядь праці, предметів

мистецтва та побуту), предметні (діяння з імітацією предмета, як-от мотузки, сокири, смолоскипа, палки тощо).

ПИТАННЯ: Які різновиди індивідуальних бойових діянь ви знаєте?

ВІДПОВІДЬ: Атакувальні, захисні й декоративні. До атакувальних належить прямий удар (відповідає удару тупим металевим предметом в обличчя), вогняний удар (відповідає спрямованому струменю вогню), імітувальний удар (удар з імітацією реальної зброї). До захисних належать загальний захист й адресні захисти: від заліза, від дерева, від вогню, від чужого погляду тощо. Адресні захисти можна ефективно комбінувати. До декоративних діянь належать салюти й феєрверки.

ПИТАННЯ: Які різновиди інформаційних діянь ви знаєте?

ВІДПОВІДЬ: Поштові (дозволяють обмінюватись інформацією на відстані, обов'язково вимагають матеріального носія, приміром, птаха, чи групи комах, чи будь-якої поверхні, на яку наноситься текст послання), пошуківі, вистежні, сторожові, наглядові.

ПИТАННЯ: Які різновиди діянь волієте використовувати ви як майбутній призначений маг?

ВІДПОВІДЬ: Природно-побутові й ремісницько-

побутові, а також деякі різновиди інформаційних».

*** * ***

Ятери жили багато й вільотно, не знаючи браку ні грошей, ні розваг. Нас з Ілом зустрів цілий виводок слуг – від плішивого згорбленого старця до хлопчиська років дванадцяти. Жодного обличчя я не розгледів – самі маківки; у присутності хазяїна челядь де Ятерів була в неперервному по клоні.

У вітальні нас зустріла Ілова дружина – замучена недугами блондинка. Її миршаве личко здавалось намальованим на промащеному папері – ще трохи, і крізь нього проглянули б обриси кімнати.

– Пане Хорте зі Таборе зажадав оглянути мою мисливську залу, – з неприязню повідомив їй барон. – Розпорядіться щодо сніданку, люба.

Сірі баронесині оченята раптом наповнилися слізьми; ні зникнення Пера, ні метушня в домі, ні напруженість у чоловіковому голосі не сховались від неї, а ранній візит «особужного чаклуна» – тобто мене – зовсім кинув небогу у відчай. Але – треба віддати належне Ілові як приборкувачу жінок. Баронеса присіла в низькому реверансі і, не зронивши ні слова, пішла. Віяло в її руках стовбурчилося пір'ям і через те схоже було на дохлу пташку.

– Ходімо, – хрипко сказав Іл.

У баронських покоях стояла щільна, за давнєна кількашарова задуха. Розшита шовком хустинка в руках молодого Ятера зовсім розкисла від поту – барону-самозванцю довелося щосекундно промокати лоб.

Ключ від мисливської зали – завбільшки з ручку вгдованого немовляти – був, безперечно, шедевром ковальського мистецтва. Ятер нервувався. Двері відсунулися не одразу; імпульсивний барон навіть спробував зламати їх, хоча з першого ж погляду було зрозуміло, що виломити ці двері до снаги хіба що барильцю з порохом.

Кінець кінцем замок піддався. Ятер востаннє витер лоба – спершу мокрою хусточкою, потім рукавом камзола. Повернувся до мене; грізному барону було дуже страшно в цю хвилину, мені навіть подумалося, що якби засув не став коритись – спадкоємець-самозванець зітхнув би з полегкістю...

Я відтрутив Іла з дороги, відсунув засув і ввійшов до зали першим.

Так, барон-мисливчик дуже спішив стерти всяку пам'ять про татуся. Майже ніщо не нагадувало про те, що приміщення колись було старому за спальню й кабінет: стіну між кімнатами зруйновано до решти, меблі винесено, підлогу за ново покрито керамічними плитами, а стелю – мозаїкою з різних сортів дерева. Стіни рясніли гобеленами, як старовинними, майстерними й утішними для ока, так і новими, виготовленими нашвидкуруч, натхненно-потворними. Гадалося, що кожен, хто вперше ввійде до мисливської зали, завм-

ре, уражений красою мисливських трофеїв (десяток сумних оленячих голів, набиті ватою пташки різного розміру й опу-дало кабана, виготовлене з порушенням технології, через що тварина здавалася в півтора рази більшою, ніж була за жит-тя), а також зачарований блиском зброї (стійка для спи сів та рогатин, два арбалети на стінах і кілька бойових клинків, ніяк не дотичних до полювання).

Я зупинився на порозі. Важкі штори на вікнах утримува-ли ззовні світло літнього ранку, і тому я не одразу помітив старого – тим більше що він убраний був у все чорне, ніби ворон.

За моєю спиною шумно сопів спадкоємець-самозванець; скрипнули двері, що замикались тепер ізсередини.

– Доброго ранку, батьку, – сказав Іл над усяку міру фаль-шиво.

Старий не відповів. Лице його лишалося в тіні.

Запала мовчанка; я відчув – уперше відтоді, коли Іл де Ятер відкрився мені з цією історією – відчув острах і нія-ковість, неначе грудей моїх торкнулася зсередини маленька пазуриста лапка.

Я прекрасно знав звичаї родини де Ятерів – адже наші предки жили бік у бік ось уже декілька поколінь. Я добре знав, як ставився до своєї сім'ї Дол де Ятер – ось цей самий раптовий старець. Певний час ми з Ілом дружили дуже тісно – я був чаклун і син чаклуна, переконаний, що світ існує ви-ключно для моїх потреб. Іл був спадкоємець шляхетного ро-

ду, гарне й сильне хлоп'я, забите й залякане далі нема куди. Якщо він раптом зникав з мого горизонту – я знав, що батько за якийсь прогріх посадив його до комори, або прив'язав уздечкою до столу (масивної парти з червоного дерева, за якою Ілові належало щоденно осягати розумом геть пусті для нього науки), або засік до напівсмерті; молодші діти Ятерів – то були переважно дівчатка – страждали не менше. Цілими днями замкнені в задушливій кімнаті, вони рукодільничали під наглядом суворої наставниці, їх навіть не випускали до вбиральні, а ставили один на всіх нічний горщик...

Один із Ілових братів – забув, як його звали – у віці дванадцяти років утік із дому з бродячим цирком, і більше про нього ніхто ніколи нічого не чув. Другий виріс тихим мовчазним юнаком, з вигляду ніби нормальним, який, проте, понад усі розваги полюблив спостерігати за цівкою води з насоса. Він міг дивитись на воду годинами й днями, і лице в нього при цьому ставало м'яким, ніби з воску, і в кутиках рота збиралася слина... Прислуга тихцем насміхалась над молодшим Ятером і приколола йому прізвисько Фонтан.

Тепер, якщо спадок піде від Іла – його судилося дістати Фонтану.

...Старий Дол де Ятер стояв посеред зали, і мені чомусь здалося, що він стоїть досі там, де його залишив Іл. Що за час, поки сина не було, він не ступив і кроку.

– Батьку, – сказав Іл, і голос його затремтів. – Наш сусіда, пан зі Табор, хотів висловити свою радість із приводу вашого

раптового повернення.

Старий мовчав.

Фамільна риса Ятерів – ніколи не терпіти заперечень ні в чому – поєднувалася в старому бароні з ніжною любов'ю до дружини й дітей. Цю любов він безперестанку проголошував на бенкеті й на полюванні, відкривав знайомим і незнайомим, аристократам і хліборобам. Він щиро вважав свою дружину красунею, вихваляв її перед друзями і купував їй дорогі прикраси; а якщо дружина, бувало, завиняла чимось (невчасно розкривала рота чи спізнювалася, коли барон зволили чекати її) – її неминуче й рішуче каралося. Нещасна баронеса, Ілова мати, не дожила й до сорока – після її смерті старий Ятер побивався щиро, довго й тяжко.

Та сама фамільна риса Ятерів виявилася в Ілові одразу після затвердження його головним у родині, і виявилась так, що й чадам, і домочадцям це далось взнаки. Дружина його, колись рум'яна й галаслива, скоротилася до напівпрозорості й звелася до становища мишки. Дочок не було ні видно, ні чути, а єдиний син вряди-годи проливав гіркі сльози, будучи прив'язаним вуздечкою до старовинної парти червоного дерева.

– Батьку... – пробурмотів Іл утретє.

Я підійшов до вікна й обережно підняв штору.

Промінчик сонця пробився крізь товщу порошинок, відбився від кахлини підлоги й надав майже живого виразу скляним очам давно забитого кабана.

Розглядівши батькове лице, Іл де Ятер видав невиразний вигук. А я зрозумів нарешті, в чому причина неясної тривоги, що холодним клубочком оселилася в мене всередині.

Закріпивши штору золотою поворозкою, я знову перейшов залу й зупинився просто перед воскреслим бароном.

На мене – крізь мене! – дивилися білі очі без жодного виразу. Так, із переляку цей погляд можна було сплутати з поглядом самої люті, і я здогадуюсь, як то було Ілові в перші хвилини зустрічі.

Я поводив рукою перед нерухомим обличчям старого. Очі гляділи в одну крапку. Зіниці не розширялись і не скорочувались.

– Іле, – почув я власний спокійний голос. – Можеш кликати дружину та слуг... а можеш не кликати. Схована від сторонніх очей комірка, німа доглядальниця, часта перемінна білизни й постелі – от усе, що треба тобі для виконання синівського обов'язку.

Товариш мого дитинства довго мовчав, переводячи очі з мого обличчя на обличчя старого барона. Потім різко відійшов у темний кут й опустив голову на руки; незрозуміло, чого було більше в його позі – горя чи полегшення.

Повернувши голову, я спіткався поглядом з оленячою головою, що виростала, здавалося, просто зі стіни. По печальній морді подорожувала самотня міль.

– Де ж він був? – глухо спитав молодий Ятер. – Де він був майже два роки? Звідки?...

Я роздивлявся байдужного старого, який так само недвижно стояв серед зали.

Я його не впізнавав.

Років п'ятнадцять тому це був нестарий добрий сусіда, який тягав мене на плечах, обожнював бої на дерев'яних сокирах і на першу вимогу демонстрував славний фамільний меч, який, бувало, стинав по дві-три ворожі голови за один удар. Пам'ятаю, я ще дивувався – чому Ілів тато, зі мною привітний і лагідний, такий жорстокий до власного сина? І, пам'ятаю, робив однозначний висновок: бо я кращий за Іла. Розумніший, хоробріший, от сусід і шкодує, що тупуватий Іл його спадкоємець, а не я...

Був час, коли «дядечко Дол» здавався мені ближчим, ніж власний батько. Не дарма – батько в ті роки сильно подався, смерть матері та мої безкінечні дитячі хвороби підітнули його, у нього не було ні часу, ні сил на забавки з мечами й палками, а цукерки він уважав шкідливими для зубів; потім я подорослішав, і дружній зв'язок із сусідою ослаб, а з батьком навпаки – зміцнів, одначе першим, хто прийшов утішити мене після смерті батька, був усе-таки дядечко Дол...

Тоді мені було п'ятнадцять. Тепер – двадцять п'ять; останні десять років ми зовсім не спілкувались. Я знав від Іла, що характер його батька з приходом старості зіпсувався вкрай. Я був утаємничений у темну історію з його зникненням; я тихо радів, що безумний старий, що заляк оце серед мисливської зали, майже не схожий на того дядька Дола, якого я

колись любив.

– Звідки він прийшов? – розпачливо повторив молодий Ятер. – А, Хорте?

Зусиллям волі я відігнав непотрібні спогади. Темне вбрання старого, що стояв переді мною, було ненове й потребувало чищення, проте він не справляв враження людини, що довго й важко добиралась до рідного дому, пішки плелась через поля та ліси. А для їзди верхи його костюм і особливо черевики не годилися зовсім.

– Диви, Хорте... – прошепотів Ятер, та я і так уже помітив.

На шії в старого поблискував, ховаючись у складках просторого камзола, ланцюг із білого металу. На ланцюгу висів кулон – здається, яшмовий.

– Ти пам'ятаєш цю річ у батька? – спитав я, зарані знаючи відповідь.

– Ні, звичайно, він не носив нічого такого, – озвався Іл з певним роздратуванням. – Не любив цяцьок. Ні срібла, ні каменів – у крайньому разі, золото...

Іл простягнув руку, бажаючи роздивитись кулон ближче. Простягнув – і відсмикнув; несміло зазирнув старому в обличчя. Я розумів його складні почуття; йому важко й страшно було усвідомити, що його батько, який стільки років наганяв страх самою своєю присутністю, перетворився тепер на живу ляльку.

Кулон, якого я торкнувся з неподобною безтурботністю, одразу подарував мені першу прикру несподіванку.

Річ була явно магічного походження.

Із великого шматка яшми невідомий мистець вирізав морду якогось злобного звірятка – огидну, вищирену, мутнооку морду. І присутність цієї морди на грудях збожеволілого барона явно мала якийсь прихований смисл.

* * *

Слуга Пер народився під щасливою зіркою – його труп так і не сплив у рові. Замість цього Перу підвищили платню, подарували зовсім ще новий камзол і відкрили таємницю: відтепер вірний слуга мав обслуговувати немічного безумця, поміщеного до дальньої комірки. Ім'я старого барона вимовляти (або просто згадувати) заборонялося; слугам і домохазяцям було оголошено, що на утримання до де Ятера взято старого Перового батька, що він має заразну хворобу, й тому кожного, хто зазирне до комірки або хоча б наблизиться до неї, буде бито батогами й тавровано залізом. (Тяжкість обіцяного покарання явно не держалася купи з легендою, яку вигадав Іл, та барона це зовсім не хвилювало. Мешканці фамільного гнізда давно були вимуштрувані до повної втрати цікавості).

Нова Перова служба тривала цілих два дні.

Третього дня ввечері Пер нагодував старого вечерею (за його словами, він майже приловчився вправлятися з мідною лійкою, і в пана Дола вдалося влити чималу порцію рідкої

каші), а нагодувавши, вийшов ненадовго за чистими простирадлами. І двері замкнув ззовні – щодо цього йому був пресуворий наказ.

Перша помилка Пера полягала в тому, що він залишив у комірці запалену свічку. Друга помилка виявилася фатальною: Пер не повісив ключ на ланцюжок на шиї, як наказано, а просто поклав до кишені робочої куртки.

Не дивно, що безумний дід ненароком перекинув свічку просто на матрац. Не дивно, що Пер, прийшовши до каштелянки, захотів поміняти не тільки баронові простирадла, а й свою залиту кашею куртку.

На цьому щаслива зірка Пера закотилась. Тому що взяти ключа з кишені куртки він забув.

– Горить! Пожежа!!

Усе сталося дуже швидко.

Матрац спалахнув. Стара будівля зайнялася миттєво; поки Пер нажахано обмацував кишені, поки біг спотикаючись до каштелянки, поки вив над купою брудної білизни, у якій зникла його стара куртка, – поки слуга робив усі ці передсмертні рухи, Іл де Ятер силкувався збити з дверей замок.

Не вдалося. Зроблено надійно.

Тоді Ятер кинувся до вікна; вікна в комірці зі зрозумілих причин були закриті міцними ґратами. Вогонь охопив уже всю кімнату – повиснувши на прутах, наче збезуміла мавпа в звіринці, Іл міг бачити, як його батько байдужно спостерігає за язиками вогню, що підлізають до нього.

Як займається сиве волосся...

Я бачив потім ці грати – людині несила так погнути товстезні прuti. Іл зробив більше, ніж до снаги людині, та на кінець діла це не вплинуло.

Збіглися слуги, домочадці, діти. Стали рядком, передавали відра з рук у руки. Вогонь, на щастя, не встиг перекинутись на поблизькі споруди; двері до комірки кінець кінцем зламали, і перед очима постала вигоріла кімната з чорним скрюченим трупом посередині.

Прибіг Пер із ключем. Постояв, поглядів на метушню...

А потім пішов і тихенько повісився в бароновому саду на осиці.

* * *

ЗАДАЧА № 58: Призначений маг третього ступеня замовив клубок шерсті на непожирання міллю. Який діаметр сфери дії замовляння, якщо відомо, що вроджений маг першого ступеня відчув залишкову силу, перебуваючи на відстані трьох метрів од клубка?

* * *

Другого вечора ми сиділи в мене у вітальні за глеком вина, точніше, за цілою батареєю глеків. Ятер пив, але не п'янів;

сам я спиртного уникаю, та, поважаючи традиції, завжди держу в льосі кілька добірних барилиць.

Ми мовчали так довго, що нічні світильники під стелею стали потроху вменшувати світло – вирішили, певно, що ми спимо або кімната порожня. Єдина свічка на столі підкреслювала похмурість змарнілого баронового обличчя, зате при світлі її не видно було ні обгорілих брів, ні поріділого волосся, ні обпалених щік. Я дивився на Іла – і картина загибелі старого барона повторялася перед моїми очима ще й ще, я гнав її, та вона поверталася знов. Найсумнішим було те, що в обличчі стариганя, який байдужно дивився на охоплену полум'ям кімнату, виразно проглядали риси дядечка Дола – такого, яким я його пам'ятав, мого старшого друга. І коли полум'я, кинувшись на старого, огортало його рваним звивистим коконом – я мимоволі заплющував очі, зажмурювався, ніби та нервова панночка.

Якби я опинився поряд – я міг би його врятувати!

...Урятувати, та не повернути розум. Він мав із року в рік жити рослиною в діжці, харчуватись рідкою кашею через бляшану лійку, ходити під себе...

...Але така жахлива смерть?!

...Чому я не владен над часом? Чому я не опинився в ту мить – там?

...Милосердніше було б одразу ж його зарізати. Як Іл, власне, й збирався зробити...

Я здригнувся. З підозрою втупився очима в молодого ба-

рона, що сидів навпроти; ет! Якби повернувся Ятер-старший при повному здоров'ї – Іл певною рукою перерізав би татусеві горло. Але тепер – тепер мій приятель жорстоко страждав. Синівські почуття, що всі ці роки жевріли під кіркою задоволеної ненависті, були видобуті назовні; вони були бліденькі, непереконливі й ніби побиті міллю, Іл соромився їх – сам перед собою. Хай краще вже чиста ненависть, аніж така любов.

– Вони, – світильники, пробуджені звуком баронового голосу, спалахнули на повну потужність, яскраве світло змусило мого співрозмовника поморщитись. – Вони... їх уже не спинити... язики вирізати, чи що... пліткують. А коли мовчать – думають... Що це я звів батька зі світу. Власного батька загубив! І Пер, скотина така, свідок мій єдиний... Скотина, удавився! Уже пащекують, що я тата два роки в комірці держав... Уже пащекують... І – вірять!

– Що тобі до брудних язиків? – спитав я втомлено. – Хочеш, я нараз позатикаю всі ці роти?

– Ні-і-і, – Іл тяжко замотав головою. – Так не годиться, чаклуне... Так не буде. Роти затикати... це я сам можу, без ніяких чарів. А треба батькового вбивцю... Хто його викрав, хто його розуму позбавив... той і вбивця. Треба знайти. А Пер, дурень, поспішив – я його, може, потім сам замучив би... але ж це потім... Він багато знати міг, згадати щось, цей Пер, адже тоді з батьком разом був, пам'ятаєш, коли його ця дівка звела... Ця сучка, щоб їй жабою вдавитись... Па-

м'ятаєш?

Я зітхнув.

...Розв'язна особа постукала у ворота пізнього вечора, під час дощу, і назвалася жертвою розбійників. За її словами, негідники забрали в неї карету, убили кучера й слуг, поживилися скринею із сімейними коштовностями – а коштовностей було немало, бо й сім'ю вона назвала відому, шляхетну сім'ю з Південної Столиці.

На той час в околицях не було жодної серйозної розбійницької ватаги. Панянка не змогла вказати місця, де лежать трупи нещасних слуг (темно було, незнайомі місця, ніч, шок); коротше кажучи, авантюристку в ній запідозрили одразу всі – окрім старого Дола де Ятера.

Той, проти звичаю, поставився до панянчиної історії дуже серйозно. Більше того – ні з сього ні з того зажадав нещасну дівчину втішити; у першу ж ніч вона пробралась до старого в ліжку. І він розцвів, тому що власна дружина його давно була упроваджена до могили, а решта жінок, що ділили з ним ложе, бували або продажні, або на смерть перелякані.

Уже на другий день прибулицю ненавиділи всі – починаючи від спадкоємця Іла, якому ввижалося немовля – претендент на його права, і закінчуючи кухарчуком. Вона поводи-ла себе як господиня. Вона відверто знущалася з баронових дочок, які сичали їй услід. Вона провокувала Іла на грубощі, а потім скаржилась на нього старому Ятеру; життя родини, і без того невтішне, повільно перетворювалося на пекло. Ба-

рон оголосив про своє майбутнє весілля – напоумити його і за кращих часів ніхто не міг, а тепер старий і зовсім зсунувся з розуму. Іл у відчаї приходив до мене, манівцями розпитував про отрути, їхні властивості й спосіб застосування. Звичайно, всі розмови мали віддалений характер, однак скоро старий запровадив новий порядок вживання їжі: ні сам він, ні його красуня нічого не брали до рота раніше, ніж хто-небудь зі слуг не куштував страву...

Кінець кінцем старий Ятер повідомив про своє бажання зустрітися з родичами своєї обраниці. Зібрано було карету для поїздки до Південної Столиці; наречені відбули, прихопивши з собою декілька скринь добра, серед них і родинні коштовності, і не міфічні, як у панночки, а справжні-справжнісінькі.

За тиждень після від'їзду закоханих до замку повернувся посланий з бароном слуга (той самий Пер). За його словами, барон геть з'їхав з глузду, жбурлявся важкими предметами і вимагав забратися з очей. Перелякана прислуга ретирувала-ся – краще втратити місце, аніж позбутися життя. До замку Пер повернувся сам – через дружину; решта (кучер, кухар, камеристка та два лакеї) вирішили пошукати щастя-долі де-небудь подалі від ласкавого пана Дола.

Час ішов. Через місяць я порадив Ілові обережно поцікавитись: а де, власне?...

Через міську префектуру (поштові голуби, що літають туди-сюди) підтвердився найсміливіший здогад. До Південної

Столиці закохані не прибували, ба більше, тамтешня високоповажна родина ні сном ні духом не знала ні про яких мандрівних пограбованих панянок. Бідолашним голубам доводилось носити вельми холодні, навіть жорсткі послання – а кому приємно дізнатись про авантюрницю, яка використовує для своїх оборудок твоє незаплямоване ім'я?!

Минули два місяці з дня баронового від'їзду; Іл прийшов по допомогу до мене. Пам'ятаю, тоді я багатенько витратив на різноманітні пошукові процедури – розпустив по дальніх околицях *побігайків* та *язиканів*, запитував стариганеві речі, що їх приніс Іл, – усе дарма; щоб не знизити свого авторитету перед молодим Ятером, довелося збрехати, що батько його придбав дорогий оберіг проти магічного ока. Іл ще, пам'ятаю, спитав, скільки коштує такий оберіг. Я назвав ціну навмання – таку несосвітенно велику, що Іл мені одразу повірив...

Тоді молодий барон призначив нагороду за будь-які відомості про свого батька. Знайшлись охочі прибрехати й отримати грошенята задурно: таких гнали від воріт батогом. Справжніх відомостей не міг дати ніхто: старого Ятера з молодією нареченою мов драконом злизало.

За півроку Іл увійшов у права спадкоємця. Ще за чотирнадцять місяців старий барон постукав у ворота власного замку, і його зустрів ошелешений Пер...

Рогом вилізла їм ця зустріч. Обом.

– Дівка, – повторив я задумливо. – Як її звали?

Іл де Ятер покривився:

– Ефа.

– Ефа, – повторив я пригадуючи. – Гарне ім'я... Її шукали, Іле. І не знайшли. Тепер, майже через два роки, – і поготів...

Ятер насупився. Витягнув із кишені й поклав переді мною на стіл яшмовий кулон; хижа мутноока морда була вкрита чорною кіптявою і майже невидна, але я пам'ятав чудово кожну її рисочку, що-що, а пам'ять у мене професійна...

На мить мутноока морда відступила вбік, а на її місці проглянуло безпомічне старече лице – дядько Дол, тільки багато років по тому. Як ти змінився, мій добрий дядечку...

Якийсь час я добирав слова. Треба було сказати коротко й переконливо – при тому що я чудово знав, як нелегко переконувати в будь-чому баронів Ятерів. І то в такій ситуації.

Добре б узагалі відкласти розмову на потім. Хай він забуде цю картину – батько, що згоряє перед його очима. В Іла міцна натура й здорові нерви...

...А я, цікаво, коли-небудь цього позбавлюся? Запаху смаленого м'яса, такого реального, що годилося б заткнути ніздрі?

– Так, – сказав я, дивлячись на закіптюжений кулон. – Мені все-таки гадається, що, хоч лихі язики й не страшні тобі – треба б їх про всяк випадок повкорочувати. Давай завтра, перед похороном, я потихеньку твоїх слуг...

– Це моя справа, – сказав Іл аж надто гостро, майже грубо. – Я до тебе... я з тобою про інше. Що ти скажеш про цю

річ?

Я покритився, вирішивши цього разу пустити його непоштивість повз вуха.

– Бач, Іле. Цю річ... виготовив великий маг. Вона має в собі відблиск чужої сили, чужої волі...

У камінчику було щось ще, я сам не розумів, що це таке, та Ілові в своїй некомпетентності зізнаватися не спішив.

– Я так і думав, – сказав Іл з огидою. – Що це чаклунівська цяцька...

– Думаю, він уже не загрожує, – сказав я м'яко. – Він тепер так і буде... безсило вишкіряться. Що ти ще хотів дізнатись?

– Батька заманили до пастки якісь чаклуни, – прошепотів Іл зі свистом. – Я знав, Хорте, я відчував...

У голосі його бринів справжній біль.

– Який ти непослідовний... – пробурмотів я.

– Що?

– Ні, нічого, вибач... Іле, заспокойся, будь ласка. Ти до кінця виконував свій синівський обов'язок, не ти винен, змінити вже нічого не можна...

– Мовчи! – гаркнув Ятер, і світильники під стелею спалахнули нестерпним білим світлом. – Ти... та заткни ці свої каганці, таж неможливо розмовляти!

Я клацнув пальцями, наказуючи світильникам пригаснути й не реагувати більше на звуки. Іл, розпалюючись усе більше, продовжував:

– Якась жаба заманила батька до пастки... Якась ча-

клунівська паскуда, пробач, Хорте, але якась чаклунівська сволота відбила татові глузд, та ще знущаючись цяцьку навісила... Вогонь цей... Чи сам Пер прогрівив, чи сам батько свічку перекинув, чи це *вони* глузуючи все так улаштували, щоб я...

Він замовк і подивився на свої долоні. Страшнуваті були руки – після того, як довелося гнуть розпалені ґрати.

– Іле... – почав я примирливо. – Подумай. Хто – *вони*? З дівкою він поїхав, авантюриця його обдурила, обікрала, зіллям обпоїла... і кинула. Трапляються такі діла, сам знаєш...

– І це, – кулак упав на стіл поряд із кулоном, – це теж дівка йому навісила? Га?

Я знизав плечима:

– Хтозна. Може, й дівка.

– Таж ти сказав – здоровий чаклун це зробив.

– Я сказав – великий маг...

Очі Ятера люто звузились:

– Ти сказав... Виляєш. Крутиш. А я цього діла так не кину. Якщо ти, чаклує, зараз відмовишся... жаба нам свідок, я іншого знайду. До столиці поїду, золотом заплачу, та цього діла так не кину й власника цієї цяцьки знайду! Чуєш?!

Він накручував себе, навмисне злив. Він сам себе переконував, що страшна загибель батька збурює в ньому синівський гнів і бажання помститись; насправді вже завтра вночі він міцно спатиме, і безумний старий, що згоряє живцем, не наснитися йому.

Наснитися – мені.

– Не мій клопіт, – пробурмотів я відвертаючись. – Іди, шукай... Але ніхто не візьметься розшукувати людину, яка виробляє такі кулони. Це небезпечно, вибач.

Запала тиша. Світильники, не сміючи реагувати на тишу, горіли так само рівно; кабаняча морда з темної яшми вишкірялася на столі, в оточенні винних патьоків, мені навіщось пригадалося заляпане кров'ю осіннє листя, вепр, що вмирає на пухкій землі...

Той самий, чиє опудало тепер припадає пилом у мисливській залі Ятерів, той самий, що скоро стане здобиччю молі.

– Хорте, – сказав Ятер, коли мовчання стало зовсім уже тяжким. – Хорте... Пам'ятаєш, як я тебе з колодязя тягнув?

Я покривився.

...Нам було років по тринадцять, Ілів батько був у від'їзді, а тому нам удалося майнути на нічну риболовлю. Ні до якої риби, звісно ж, не дійшлося – ми всю ніч купалися, смажили м'ясо на рожні, пили пиво й дуріли, а над ранок я здобувся на феєрверк.

В околиць селах досі ходять легенди про це видовище. Я вивернувся весь – запустив у небо всі мої уявлення про свободу, силу й красу; я страх як пишався тим, що вийшло, і шкодував тільки, що цього не бачить батько. Іл був уражений моїм мистецтвом до глибини душі – його наївна радість так розсмішила мене, що останній вуглик я запустив баронету в штани.

...Ми розсварилися на все життя. Зі слізьми на очах Іл називав мене скотиною, самозакоханим поганим чаклуням; я знизав плечима і, мугикаючи пісеньку, пішов додому.

У дорозі мені трапився колодязь.

Певно, сама доля відплатила мені. Бо коли, зойкаючи на всі голоси й насолоджуючись відлунням, я нахилився над цямриною особливо сильно – ноги мої ковзнули з вологого від роси каменя, і я перекинувся в чорну безодню.

Луна підхопила тепер уже справдешній зойк.

Упав я відносно вдало – принаймні шию не зламав і не знепритомнів, а значить, і оптимізму не втратив. При мені були мої замовляння – я міг скинути ланцюга, закріпленого на коловороті, міг піднятись, як муха, по прямовисній стіні, міг, у разі невдачі, прикликати людей собі на допомогу...

Ось тут мені виліз рогом той феєрверк. Виявилось, що сил, потрібних навіть для найслабшого замовляння, у мене не лишилось.

І ось коли я зрозумів це – настала одна з головних хвилин мого життя. Життя вродженого мага тринадцяти років, улюбленця долі, переконаного, що світ існує тільки для нього.

Холод. Темрява. Жах смерті.

Я мав борсатися в крижаній воді, поки яка-небудь рання господарочка не збереться набрати водички, а до цього, за найоптимістичнішими розрахунками, залишалось години зо три; тим часом почало судомити. Плавав я непогано,

та холодна глибина колодязя, здавалося, засмоктувала мене, а вхопитися за слизькі стінки не було змоги – руки зривались, нігті обламувались. Охоплений болем і панікою, я взявся кричати щосили – горлати, надсаджуючи горло, з останніх сил кликати на допомогу, і мої крики вже переходили в булькання...

Хто мене почув? Звичайно, Іл де Ятер, тринадцятирічний Іл, якому я півгодини тому підкинув жару до штанів.

Коли я побачив людське обличчя над собою – моя радість була тоді такою ж шаленою, яким глибоким було розчарування. Я впізнав недавнього товариша; я ждав, що він скаже єхидним голосом: що, догрався, чаклунчику? Ти поборсайся, а я подивлюсь, як ти тонеш, добре?

Я *знав*, що він щось таке скаже. Тому що *сам*, на його місці будучи, сказав би так.

– Зараз, – хрипло сказав Іл, з котрого я й до цього знущався часто й з утіхою. – Тримайся, тільки тримайся, я ланцюга скину...

Я тонув.

Ланцюг упав поруч, та я не міг уже підтягнутись. Усе, що я міг, – схопитися за нього зубами, залишивши ніздрі над водою.

– Я спускаюся... Я спускаюся, Хорте...

Іржавий ланцюг не був пристосований для того, щоб витримувати вагу вгодованого тринадцятирічного підлітка, яким був молодий Ятер. Важке дихання мого товариша за-

повнило собою колодязь; на мене стали падати грудки глини з його чобіт.

Метал був солоний, із присмаком крові. Цей присмак я запам'ятав на все життя.

Іл пірнув у воду поряд зі мною. Його пояс уп'явся мені в пахви; прив'язавши мене, Іл став підійматись, тепер на мене падали холодні краплі, і важке дихання знай зривалося в приглушений стогін...

Потім ланцюг перестав смикатись, і завищав коловорот. Іл був сильним хлопчиком, а я, на щастя, був худорлявий. Йому вдалося витягнути моє задубіле розмокле тіло.

Усе це я пам'ятав уже уривками.

Ліхтар у його руках. Лице, освітлене цим ліхтарем, скри-
шавлені долоні, налякані, співчутливі очі:

– Ти живий?...

Ті самі очі дивилися тепер з обличчя молодого самодура, грізного барона Ятера:

– Пам'ятаєш?

– Пам'ятаю, – сказав я, відкидаючись на спинку крісла... Кажуть, у деяких родин досі шанують Закон Терезів.

Тобто дикунську традицію давніх часів, коли людина, чие життя врятували, ішла до рятівника мало не в рабство, поки не трапиться можливість поквитатися... Дивно жили наші пращури. І дивовижно, що, корячись таким безглуздим традиціям, вони не тільки вижили, а й нащадків наплодили... Це що ж виходить – з тринадцяти років я, вроджений над-

ступеневий, виявився б боржником якогось провінційного барончика?

– Я все пам’ятаю, Іле...

Люте обличчя мого співрозмовника зробилося по-собачому благальним:

– Ну?...

– Я все пам’ятаю... Але я не візьмусь. Вибачай.

Скажений білий погляд був мені за відповідь.

* * *

ЗАДАЧА № 69: Маг першого ступеня надсилає послання на відстань 1000 км. На яку відстань надішле таке саме послання маг другого ступеня за умови, що енерговитрати обох на поштове замовляння однакові?

* * *

Ось уже два роки минуло відтоді, як я відпустив останнього слугу – будинок, двір і город обслуговували мене без сторонньої допомоги. Складну систему заклинань наклав за моїм замовленням один дуже хороший призначений маг – не тому, що я не впорався, а тому, що побутові проблеми має вирішувати фахівець; таким чином я позбувся потреби самотійно стягати чоботи – і zarazом дістав можливість про-

водити життя в благородній самотності.

Години зо дві після того, як Ятер пішов, я сидів у вітальні, грав світильниками, імітуючи феєрверк, і пив холодну воду.

Утрачати друзів прикро. Навіть коли вони не друзі давно, а просто добрі знайомі, і навіть якщо прекрасно розумієш, що іншого виходу нема. Я не міг не відмовити Ілові, але на-вряд чи молодий самодур коли зрозуміє мою правоту.

Це тут, у провінції, я виконую функцію великого й жах-ливого, й землі навколо тремтять від самого мого імені. Пра-вильно, що тремтять; адже світ – як ми знаємо з географії – широкий, у світі водиться багато всякого... не проти ночі буде згадано, і вимагати від мене, щоб я ліз із рогатиною в чуже гніздо, – безглуздо, я ж не кат собі.

Відходячи, Іл відпустив їдке слівце про мої магічні здіб-ності. Він був схожий при цьому на розпусну бабу, яка всяку цнотливість вважає за чоловічу неспроможність...

Близько четвертої години ранку я таки зібрався спати. Піднявся нагору, та, ідучи до спальні, забрів ще й до кабінету – і, як виявилось, не випадково.

Скло тремтіло. У вікно били ніби мокрою ганчіркою. Ку-пою ганчірок – важких, наполегливих; я не одразу зрозумів, у чому річ, а зрозумівши, поспішив розкрити і вікно, і штори. Як довго вони вже б'ються?!

Нічні метелики. Їх залетіло сотень п'ять, не менше; світильника, якого я поставив на стіл, одразу стало не видно – так обліпили його чорні оксамитові крила.

Запахло смаленим. Я копався в шухляді столу, шукаючи записника; мружачись, прочитав вигадливе поштове заможання, яке досі не спромігся вивчити напам'ять, – може, лінь тому причина, а може, інстинктивна нелюбов уродженого мага до вигадок призначених.

Метелики, вмиль утративши інтерес до життя, опали на підлогу, мов осіннє листя. Я закашлявся від здійнятого в повітря пилку; чорні тіла вкривали килим, ще й не просто вкривали, а візерунком. Складаючись у текст повідомлення.

Я обійшов кімнату – вздовж стіни, щоб не наступити на текст. Знов запалив світильник, і ще один, під стелею. Повернувся до столу. Узяв папір, умочив у каламар перо, готовий спершу переписати повідомлення, а тоді вже розбиратися.

«Високоповажаний уроджений магу Хорте зі Таборі! Закритий Клуб Кари повідомляє вам, що на останньому розіграші одноразових заклинань на ваше ім'я випав виграш. Ви дістали право на одноразове використання Кореневого Заклинання Кари... Для отримання призу вам слід прибути до правління Клубу не пізніше як першого вересня. З собою мати членський квиток з позначкою про сплату внесків.

Вітаємо!

Лічильна комісія».

«...Ви зібрались до Північної Столиці вперше за останні десять років, а можливо, і вперше на віку. Ви розгублені: як підготуватись до поїздки, що покласти в дорожню скриню, як поводитись, щоб не видатись непоправним провінціалом?

Заспокойтесь. Північну Столицю щодня відвідують сотні приїжджих магів, у всіх у них виникають схожі проблеми, і майже всі їх успішно вирішують. Прислухайтесь до наших рекомендацій – і нічого не бійтесь!

По-перше, документи. Якщо ви член якого-небудь магічного клубу – візьміть із собою членський квиток. Якщо ви призначений маг – візьміть свідоцтво про ваше призначення й надання магічного ступеня. Якщо ви вроджений маг – візьміть будь-яку гральну карту й на її лиці напишіть кров'ю власне ім'я (червоне чорнило теж згодиться, однаково для вас, уроджений, будь-який документ – пуста формальність).

Якщо на вулицях міста вас попросять пред'явити документи – ні в якому разі не хвилюйтеся й не соромтеся, а також не ображайтеся й не сердьтеся. Не треба вивергати полум'я чи перетворювати вартових на свиней – люди на службі, проти вас вони нічого не мають і, вивчивши ваші

документи, найтепліше ввічливо побажають вам

удачі в усіх справах. Та якщо ви станете чинити їм опір, вони, звичайно, не зуміють утримати вас, однак у той-таки день вам доведеться поспіхом покидати Північну Столицю, щоб не зустрітися лицем до лиця з королівськими магами на службі порядку. Що потужніша влада, то потужніші маги їй служать, а влада короля Ібрина в столиці все ще вважається дуже міцною...

(Якщо ви консерватор і всяку службу вважаєте принизливою для мага – просто візьміть до відома, що в наші дні не всі додержуються традиційного погляду).

Повернімось до наших збирань. Документи готові; потурбуйтеся про одяг. Не варто тягти з собою до столиці весь свій гардероб, однак деякі потрібні речі просто мусять знайти місце у вашій скриньці.

Неодмінно візьміть два чорні плащі до п'ят: один оксамитовий – для урочистих нагод, другий шкіряний – на випадок негоди. Накладні срібні (золоті) зірки для плаща та для капелюха (якщо ви захочете вступити до клубу, без срібних зірок вам не ступити й кроку). Якнайбільше непротирних штанів і замовлених проти поту білих сорочок; тепла білизна й піжама з начосом – у столиці весь час дмуть холодні вітри, а в готелях не вицухають протяги... Утім, якщо ви подорожуєте влітку, білизну треба брати тонку, а капелюх – світлий, кристалий.

Заздалегідь замовте поштою карту столиці. Вивчіть назви центральних вулиць і головних майданів, а також їхнє розташування; заздалегідь поміркуйте,

у якому готелі вам хотілося б зупинитись. Запам'ятайте: нема нічого жалюгіднішого, ніж маг, що безпорадно крутить головою посеред перехрестя.

Прихопіть із собою так багато грошей, як тільки можете. Північна Столиця не любить бідняків...»

*** * ***

До Клубу Кари років двадцять тому вступив мій батько. Якось була незрозуміла історія; незлостивий і загалом су-мирний, тато раптом страшенно захотів скористатися замо-влянням Кари, і не яким-небудь похідним, а саме Корене-вим. Підозрюю, це якось було пов'язано з материним пога-ним настроєм; підозрюю, що батько ревнував, і точно знаю, що ревнував зовсім дарма. Проте вступний внесок – нема-лий! – було заплачено, і батько не став виходити з клубу, ко-ли його темні пристрасті вгамувались. Навпаки – в розмові зі знайомими досить було мовити, що «на останньому розі-граші в Клубі Кари...», як усі обличчя ставали перебільше-но уважними.

Потім виявилось, що простіше вкусити свій лікоть, аніж реально виграти Заклинання. Батько з гіркотою казав, що засновники клубу – шахраї, що вони обдирають рядових членів, що замовляння Кари – як в'язанка сіна під носом дурного віслюка: він тягнеться, іде, а в'язанка віддаляється... Проте вже сплачених грошей було шкода. Батько пере-

став бувати на розіграшах, та внески продовжував платити; після його смерті я впадкував членський квиток і теж заплатив, пам'ятаю, за декілька років...

Милостива сово, а за скільки ж років у мене не плачено?! Доведеться робити витрати, та ще й які!..

Я клопотав собі голову всякими дурницями, порпався в скринях, намагаючись відшукати парадний костюм, чорний із золотом плащ і відповідний нагоді капелюх. Я ходив по дому з безглуздою усмішкою, а всередині мене все натягалася й натягалася солодка струна.

Заклинання Кари!..

Я уявлення не мав, кого й за що збираюся карати. Але Кореневе заклинання! Те саме, володіння яким – нехай тимчасове! – дарує справжню всемогутність. Я, провінційний маг, – усе-мо-гу...

Кінець кінцем струна натяглась до краю. Покинувши скрині розкритими й речі розкиданими, я вийшов на ганок і потягнув носом повітря.

Світало. Запізно для справжніх пригод, та я знав, що не дотерплю до вечора.

Я озирнувся. Швидке звичне замовляння, земля кинулася до мене назустріч, я зручно спустився на чотири лапи й покрутив, обвикаючи, хвостом.

Прослизнув у діру в паркані.

Чорним струмком зринув з гори – туди, де ще спало в передсвітній каламуті найближче село.

Так, посуха. Пробираючись по городах, я помітив, як по-
жовкло бадилля.

У курнику було тихо. Давнішні діри в стінах ретельно за-
биті; це ви дарма, мужички. Не буває курників зовсім без
дір...

За хвилину мій рот уже був залитий кров'ю й заліплений
пір'ям. Дурні курки не встигали прокинутись; перш ніж за-
брехав перший собака, я перегриз десь півдесятка горлянок.
П'яний від щастя, тягнучи за собою тушку молоденького пів-
ника, я сунувся назад у діру; здобич довелося тут і кинути.
Дивуючись нерозуму собак, я ввійнув у посохлі зарості за са-
раєм і, давши гаку, підкрався до села знову – з іншого кінця.
І все повторилось; я пішов тільки тоді, коли запахло димом,
собаки очманіли й тонкий голос, майже дівчачий, заголосив
з підвиваннями на все село:

– Тхір! Ой, люди, знову тхір!

Через поле я забіг на гірку, до себе. Довго терся боком
об поріг; потім піднявся на дві ноги і, похитуючись, зовсім
щасливий, поплівся до спальні.

Підіймалося сонце.

* * *

Вони прийшли, напевно, всім селом. Похмурі. Налякані.
Злі. З дохлими курми в руках; курей було, як мені здалося,
штук п'ятдесят.

Заступили собою весь простір перед ворітьми; за хвіртку пройшла делегація на чолі з комісаром, призначеним магом третього ступеня (насправді четвертого).

Ніхто нічого не казав. Усі дивились на мене. Важко. Докірливо. То на мене, то на пір'ячко, що не знати як прилипло до мого ганку. Руденьке й біленьке пір'ячко в бурих плямочках.

Добре, що я встигнув, піднявшись із ліжка, умитись. Очистити від закипілої крові свій безсоромно усміхнений рот.

Ось і тепер – вони дивляться на мене з люттю й відчаєм, а я ледве втримуюсь, щоб не посміхнутись.

Дивлюся на них. Дивлюся на чисте, без жодної хмаринки, небо.

– Ну, що дивитесь?

Мовчання.

Я кривлюся з фальшивою нехіттю:

– Ідіть по хатах. Пам'ятайте мою доброту... Зроблю.

Вони мовчать, не вірять.

– Зроблю! – кричу я магу третього ступеня (насправді четвертого). – Зроблю, нехай так і буде! Вік пам'ятатимете милість Хорта зі Табора!

Розвертаюсь і йду в дім.

А за півгодини на потріскану землю падає дощ.

Мільйон років тому (початок цитати)

Вільних квартир було багато, бабусі з картонними плакатами просто-таки кидались на новоприбулих, обіцяючи їм усі зручності за сміховинну плату; Стас залишив Юлю з Аліком на лавочці в оточенні валіз, а сам пішов вибирати квартиру і вибрав години через три. Повернувся задоволений і заклопотаний, у супроводі енергійної тітки-маклерки; маклерка рвалася допомагати, спробувала відібрати в Аліка його рюкзачок, та син відборонив своє право чоловіка тягати важке, і тоді маклерка підхопила поліетиленову сумочку з кухлями, кип'ятильником і залишками дорожньої їжі.

Плелись хвилин п'ятнадцять.

Вузька вуличка серпантинном вилася в гору – опівдні сонце затопило її всю, і маленькі тіні під парканами геть-чисто були окуповані потомленими собаками. Поряд була пошта, і зовсім поряд – п'ять хвилин крутого спуску – виявився вхід у парк.

Квартирка, схоже, багато років стояла без господаря. Тим краще, сказала тітка-маклерка. Не стануть набридати хазяї, проситися на кухню борщ зварити, проситись до ванної душ прийняти... Хоча який тут душ. Воду в чайнику грієш – і до лійки; утім, навіщо вам душ, ви начеб на море приїхали?

Та й справді...

Аліку, здається, сподобалось. Він миттю познайомився з

сусідськими хлопчачками, і вже за півгодини Юля могла бачити, як її син скочується з крутого схилу на чиємусь самокаті – з підшипниками замість коліс. Плодові дерева, що росли в сусідньому дворі, виявилися семирічному хлопчику по коліно – ось яка крута була вулиця; зовсім поряд – здається, тільки простягни руку – підморгували з гілок абрикоси, сливи, яблука.

Юля відійшла од вікна, постояла над розкритою валізою. Квартирка не подобалась – тут пахло чи то комірчиною, чи то поганим готелем; навіть чиста постіль, видобута з постільної тумби, здалася надто вже чужою.

– Де б ти хотіла повечеряти? – спитав Стас.

Вона не знала. Вона взагалі не хотіла вечеряти. Вона так утомилась – довга дорога, жара, доживання, – що із задоволенням упала б на ліжко й заплющила очі бодай на го дину...

– Влаштуймо святкову вечерю, – сказав Стас. – Знайдемо якийсь пристойний ресторан...

Вона насилу всміхнулася.

Стас був спокійний і певний себе. Він свій обов'язок виконав – містечко за вікнами, квартира – ось вона, і навіть не дуже дорого. Хазяїна ми не побачимо три тижні, каструлі на плиті, чайник електричний, вікна виходять на схід, і, якщо добре висунутись, можна навіть побачити краєчок моря.

– Заморилась?

За вікном кричали хлопчачки. Хтось уже ревів – не Алік, дякувати Богу, не Алік; Юля кинулася до вікна, але Стас

утримав її:

– Самі розберуться...

Піймав її за руку. Пригорнув до себе; від Стаса пахло домом. Розкошуючи в цьому запаку, Юля притислась обличчям до твердого, надійного, обтягнутого чистою футболкою плеча. Утома осіла, мов сніговик, підтанувши.

– Поклич малого... Його теж треба перевдягнути...

– Аліку! – Юлі ніяково було кричати на всю вулицю, тому крик вийшов ні те ні се – не нахабний, та й не делікатний. – Ходімо вечеряти!

Вони знайшли кафе – звичайне, яких багато. Із динаміка лився солодкавий попсовий потік – «люблю-не люблю, любиш-не любиш»; у маленькому фонтані навіщось мокли пластмасові квіти. Юля одразу й назавжди забула, що вони їли і яке вино пили, – через утому вся вечерея здавалась їй змазаною, ніби недбалий відбиток пальця на мутному склі...

Тільки в парку – після вечері вони пішли прогулятись – вона нарешті отямилась. Тільки в парку змогла нарешті зрадіти; на вечірньому небі темніли брили магнолій, лежало під зірками нерухоме озеро, по якому двома привидами линули мовчазні лебеді. У залізній клітці ув'язненим росло нещасне дерево араукарія; ліхтарі не горіли, та страху не було. По темних алеях бродили щасливі, іноді підпили люди з ліхтариками, і перед кожною компанією повзла по землі біла пляма світла...

У темряві Алік знайшов світлячка. Довго милувався теп-

лим вогником на долоні, міркував, як візьме світлячка з собою, до міста, й покаже в школі дітям; потім, бажаючи роздивитися кузьку ще краще, навів на неї промінь свого ліхтаря – і, на секунду розгубившись, поспішив віднести світлячка у кущі. Ще й руку довго витирав об штани; Юля сміялась. Це ж треба, такий милий вогник у темряві – і така бридка комашка при світлі...

Потім вони повернулися до найманої квартирки, поклали Аліка спати й довго стояли на балконі, слухаючи віддалений шум моря, поклавши голови одне одному на плечі, як коні.

* * *

Юля провела пальцем по борозенці ключа – він тут засувався в замок якось дивно, догори дригом – і з третьої спроби відімкнула голі, не оббиті дерматином двері.

Вони відправились на пляж, а захисний крем забули. І згадавши про це, Юля кинулася назад, полишивши Стаса й Аліка повільно спускатись по крутих кам'янистих сходах...

Після свіжого повітря запах маленької квартирки знову прикро вразив її.

Вона знайшла крем – на самому дні валізи, наче на вмисне.

На секунду затрималась, щоб глянути на себе в дзеркало. Така прикмета – якщо доводиться повертатись, подивись на своє віддзеркалення, і невдача помине тебе...

Не сподобалася собі. Заклопотане (здається, відпочивати приїхали?) бліде обличчя під козирком дешевої пляжної кепки. Дзеркало в передпокої теж було своєрідне – тьмаве, овальне, у древній латунній рамочці.

Юля осміхнулася над силу. Ото ще, дзеркало їй не подобається... Вони приїхали в найкращий на землі куточок, вони живуть поряд із морем – а їй не подобається дзеркало!

І, з третьої спроби замкнувши двері, вона кинулась наздоганяти Стаса й Аліка, а ті відійшли вже досить далеко, і засапаній Юлі не раз і не два доводилося запитувати в засмаглих перехожих дорогу до міського пляжу...

При вході на пляж сидів, торгуючи трьома лакованими шишками, статечний дідок у білій панамі.

Пляж виявився маленьким, велелюдним, не дуже чистим, усіяним незручною грубою рінню; Алік, кульгаючи, дібрався до води, плюхнувся – і з криком вилетів на берег: одразу ж за лінією прибою сизим фронтом стояли медузи.

Юля якось знайшла вільну місцинку, розстелила підстилку, але кінець пляжного парасоля ніяк не бажав устроїтися в каміння – з таким самим успіхом можна було б довбати асфальт. Мовчки підійшов Стас; насів, округлюючи м'язи, – сталева ніжка зі страшним скреготом провалилася вниз і міцно стала в камінні. До першого пориву вітру, як здалось Юлі.

Так само мовчки вона розкрила парасоль. Маленька тінь у формі еліпса накрила підстилку; Юля сіла, підібравши колі-

на до підборіддя, а поруч усівся Стас.

– Ну, що ти насупилась? – спитав утомлено. – Що тобі не подобається?

– Медузи, – із зітханням зізналася Юля.

– Нічого, не останній-бо день... Завтра вони підуть.

Сказав упевнено, так, ніби сам мав владу насилати й відкликати медузячу армію. Витрусив із пляжної сумки матрац. Усівся надувати його; дивлячись, як закругляються в'ялі зелені боки, Юля раптом заспокоїлась. Усі побутові негаразди, людний пляж, бузкові драглисті тіла – дрібниці, нікчемні дрібниці, як порівняти з літом, з морем, відпусткою, якої чекали цілий рік, до якої відлічували дні...

Сидячи під вицвілим парасолем, Юля дивилась, як Стас висаджує Аліка на матрац біля самого берега. Як Алік підбирає ноги, боячись медуз; як Стас мужньо входить у воду по пояс, по груди, відштовхується й пливе в медузячому бульйоні, Алік шулиться на матраці й схвильовано кричить... І от уже фронт прорвано, матрац погойдується на чистих хвилях, Стас плаває навколо з виглядом голодної піраньї, Алік кричить тепер уже захоплено й стрибає з матраца у воду, а товста тітка на підстилці, що поряд, похмуро косить очі на Юлю. Як можна дитину відпускати на глибоке, та ще й з батьком, читається в її несхвальному погляді; Стас махає Юлі рукою, Алік, відфоркуючись, махає теж, Юля махає у відповідь...

Медузи пішли за два дні – просто тому, що море раптом остигло до плюс дванадцяти градусів.

Нараз з'явилося багато часу, бо сидіти на пляжі не купаючись Стас категорично відмовився, й Алік підтримав його, та і Юлі стирчати під парасолем таки набридло; і ось, підснідавши черговими сосисками в черговій забігайлівці, вони пішли досліджувати парк.

Бабця з червоною пов'язкою на рукаві сиділа під неосяжним платаном – стежила за порядком, торгувала все тими ж незмінними лакованими шишками. Циркулювали, як вода, екскурсанти; коли чергова їхня хвиля відкочувалася до автобусів, можна було спокійно поблукати по алеях, галявинах, тінистих або сонячних доріжках.

Самотній лебідь сичав на собаку – собака навіщось оббігав озеро, лебідь переслідував його, витягнувши шию, і сичав, як кіт.

Хлоп'ята тичкою виловлювали монетки з чорної й прозорої, мов срібне дзеркало, води. На одному кінці тичини кріпився магніт, на другому – грудочка жуйки; грошенята, непідвладні магніту, ловили на жуйку або витягали сачком. Алік спостерігав зачаровано, та йому «порибалити» не дозволили. А тут ще й тітка-екскурсовод закричала з протилежного берега, засварилась, обурена хуліганською хлоп'ячою діяльністю...

Стас без кінця фотографував – Аліка з лебедем, Юлю з двома лебедями, Аліка під платаном, Аліка під водоспадом, Юлю над водоспадом, на тлі гір, на тлі палацу, ще на якомусь тлі; інколи Юля забирала з його рук фотоапарат, він був теп-

лий. Вона ловила у видошукач обидва усміхнені обличчя – чоловікове й синове – і щоразу знову дивувалась їхній схожості. Алік був зменшеною копією Стаса...

Куди цікавіше, ніж клацати фотоапаратом, було спостерігати, як знімають інші. Як розташовують дітей на тлі водоспаду, виставляють їм уперед то праву, то ліву ногу, репетирують усмішку, лають у разі невдачі й починають усе спочатку, а до всього звиклі малі витримують «фотосесію», поглядаючи на все знудженими очима, не забуваючи за командою відтворити на обличчі «кіношний» білозубий оскал...

Кумедно.

У парку було насправді добре. Легко на серці; напевно, люди, сто років тому вибираючи місце для кожного каменя й кожного дерева, були під владою натхнення. Напевно, бездіяльні курортники, яких щодня привозили сюди височезні чадні автобуси, якимось чином почували це й переймали своєрідний ритм щасливого парку...

– Жіночко! Відійдіть убік, будь ласка!

Юля здригнулася. Сказано було не їй, та в голосі було стільки роздратування, що навіть ті екскурсанти, до яких ні як не можна прикласти слово «жінка», закрутили головами.

Товстоший, у білих шортах бичок фотографував свою подругу – як і заведено, по стійці «струнко» навпроти клумби. У кадр потрапила якась випадкова пані – її й погнали, причому слова «будь ласка» ніяк не могли пом'якшити безцеремонну нахабність наказу.

– Прошу, – процідила жінка крізь зуби й повільно, з виразом огиди на лиці відійшла.

– Ще й сичить, – пробурмотів фотограф. – Ходять тобі тут усякі Маньки з пивзаводу...

– Що?!

– Ну або з майонезної фабрики, звідки ти там приїхала... Фотографована подруга хихикнула.

Юля здивувалась. Магнолії, небо та море внизу, лілеї в басейні, самшитові кущі – усе це настільки відрізнялося від звичного хамства страховища в білих шортах, ніби в злагодженому симфонічному оркестрі знайшовся п'яний, синій, у мокрих штанах музикант.

Незнайома жінка теж була вражена. І – не зуміла пропустити слова повз вуха. Вона зашарілася – вмить; здається, на очах у неї навіть виступили сльози.

Стас ступив уперед. Юля не встигла злякатися – Стас щось сказав Білим Шортам, ті відповіли добірною лайкою, фотографована подруга радісно засміялась на тлі куща. Стас іще щось сказав – кругла голова Білих Шортів раптом налилася кров'ю, Юлі здалось, що ще мить – і цей ясний день затьмариться, окрім хамства, ще й мордобоем...

Але минулось. Подіяли крижаний спокій Стаса та його залізобетонна певність – без краплі зайвих емоцій, без гарячкості або агресії. Напевно, в цю мить він більше ніж завжди був хірургом, хірургом до самих кісток.

Білі Шорти ще довго лаялись і бризкали слиною, а Юля,

мертвою хваткою вчепившись у Стаса і в притихлого Аліка, гордо ступала алеєю вниз. На них поглядали радше зацікавлено, ніж схвально; навколо Білих Шортів та його подруги утворився порожній простір – карантин.

І вже біля хвіртки їх наздогнала та сама незнайома жінка.

(кінець цитати)

Розділ другий

Цікава геральдика:

Глиняний бовван на чорному тлі

Я не був у клубі років п'ять, не менше. І приблизно стільки ж не був у місті; метушня завжди діяла на мене гнітюче. Ось і тепер – просто за міською брамою в мене почала боліти голова.

Клуб розташовувався в самому центрі, трохи вище за ринкову площу, навпроти палацу для публічних розваг. Вхід до будівлі клубу прикрашали два бронзові грифони – і якщо один напівлежав, поклавши голову на кігтисту лапу, то другий розгорнув крила й роззявив рота, готуючись атакувати. Сходинок ганку були положисті, рожевого мармуру. Двері погодились відчинитися тільки після значного з мого боку зусилля; я ступив усередину – праворуч виявилось дзеркало, і на секунду я побачив своє відбиття: чорний плащ до підлоги, чорний капелюх, розшитий зірками, усе відповідно до протоколу. Різні очі – праве синє, ліве жовте. Вторинна ознака вродженого мага проявилася в моєму випадку вже надто яскраво – у батька, приміром, обидва ока були голубі, відмінність полягала у відтінку.

– Як ся має ваша сова?

Я розвернувся.

Старигань був сивий, мов зріла кульбабка. Праве око каре, ліве – каре з прозеленню; обидва гляділи з професійною доброзичливістю:

– Молодий пан – член клубу чи тільки бажає вступити?

Я зняв із шиї шкіряну торбинку для документів. Витягнув членський квиток, поводив перед носом дідка:

– Сова чувається добре. Моє ім'я Хорт зі Табор, я хотів...

– Як плине час, – сказав дідок, й обидва його ока застелило легким серпанком. – Я, вельмишановний пане, пам'ятаю, як радів ваш батько вашій щасливій появі на світ... А ваша бідолашна матінка! Після стількох утрат, у такому зрілому віці – нарешті вдалі пологи...

Я насупився. Не люблю, коли сторонні виявляються посвяченими в інтимні таємниці нашої родини. Тим більше не люблю, коли про ці таємниці патякають.

– Скільки вам? – спитав дідок з чарівною усмішкою. – Двадцять п'ять?

– Дозвольте мені пройти до правління, – сказав я крижаним тоном.

На полірованій стійці гардероба застиглою калюшкою лежав пташиний послід. Судячи з екскрементів, здоров'я сови, що залишила їх, було в повному порядку.

Востаннє я платив внесок двадцять п'ять місяців тому; тепер мій борг улігся золотою гіркою на чорному оксамиті столу. Пан голова правління кивнув панові касиру – мої грошенята перемістилися зі столу в мішечок, а потім у сейф.

– Отже, пане зі Таборе, ви отримуєте у свою волю Коренева Заклинання – з умовою, що його буде реалізовано протягом шести місяців. Якщо по закінченні цього терміну ви не скористаєтеся своїм правом – його, тобто право, у вас вилучають, а на кару забороняють брати участь у наступному розіграві.

На плечі в голови правління тупцялася пристаркувата, бувала сова. Розплющила одне око, плюснула в мене жовтизною сонного, зневажливого погляду – і зажмурилася знов.

– Заклинання вимагає значного зусилля, використання його має обмеження за ступенем... утім, вам, пане зі Таборе, як надступеневому вродженому, ця частина інструктажу не знадобиться. Розпишіться – й отримаєте муляж...

Голова правління нахилився, відкриваючи шухляду столу; сові довелося трохи розгорнути крила, щоб утриматись на його плечі.

На чорний оксамит лягла грубо зліплена глиняна статуетка – непропорційна людська фігурка. Довгаста голова була такого ж розміру, як решта тулуба; коліна й лікті потвори

були трохи зігнуті, спина – пряма.

Я здригнувся – такою силою віяло від цієї непоказної, загалом, штукенції.

– Муляж одноразовий, для ініціації замовляння треба зруйнувати його цілість, тобто відламати голову. Караний може бути тільки один, він має перебувати в межах прямої видимості, Кара здійснюється один раз, під час безпосереднього торкання потилиці муляжу вмикається режим обвинувачення – тобто ви маєте чітко, бажано вголос, назвати вину, за яку буде Кара. Увага! Названа вина має достоту відповідати справжній провині, у разі неправдивого звинувачення замовляння повертається проти каральника! Караючи, ви точно маєте бути абсолютно впевнені, що названий злочин скоїв саме караний суб'єкт! Інакше – страшна смерть!

Голова патетично підняв голос – так, що сова на його плечі знову розплющила одне око.

– З того моменту, як підпис власника Кари з'являється у відповідному розписі, – голова ніжно погладив сторінку товстої магічної книжки, – і протягом шести місяців, або до моменту порушення цілості муляжу, право на здійснення Кари має власник і тільки він. Якщо стороння особа порушить цілість муляжу – магічного акту не відбудеться, стороння особа загине, а власник утратить своє право на Кару. Увага! Після початку процедури Кари – тобто з моменту, коли муляж опиниться безпосередньо в руках каральника – каральник перебуває в режимі *зниженої вразливості*. Це значить,

що будь-яке шкідливе діяння на нього буде ускладнене, а сама спроба такого діяння поєднана із загрозою для життя нападника, – голова задумався, мов намагаючись збагнути смисл щойно сказаних слів.

– Вина має бути домірна передбачуваній Карі? – хрипло спитав я.

Голова помовчав. Дозволив собі усміхнутись:

– Та що ви, шановний зі Таборі. У практиці цього замовляння був випадок, коли людину покарали на смерть за пролиту каву... Тобто покараний *справді* її пролив, ви розумієте?

Сова на його плечі випустила здушене «хи-хи». Мені зробилось прикро.

– ...І було, на жаль, декілька випадків, коли вельми недурні люди ставали жертвою власної помилки. Один ревнивець здумав покарати гаданого коханця дружини... але фатально помилився. Між тим чоловіком та маговою дружиною справді була змова, тому що дружина курила люльку потай від чоловіка, а той один постачав їй тютюн... Якби власник Кари вимовив у вирoku – «за тютюн», караний помер би. А так – помер каральник... А інші випадки такого кшталту... А... – голова засмучено махнув рукою.

– Чи можна покарати мага? – спитав я з похололим серцем. – Якого ступеня?

– Будь-якого, – проникливо повідомив голова. – Це ж Кореневі замовляння, ви маєте розуміти...

– Члени Клубу Кари не можуть бути покарані заклинанням, – сказав касир. З якимось, як мені здалося, поспіхом; сова пана голови несхвально на нього покосилася.

Якийсь час я роздумував, чи не здасться нахабним моє наступне питання, і, так і не додумавши, спитав:

– Члени клубу не можуть бути покарані взагалі? Заклинання не подіє?

– Це Кореневе замовляння, – із зітханням повторив голова. – Але якщо ви застосуєте його проти члена Клубу Кари – ви маєте бути готові до, е-е-е, санкцій... Дуже серйозних, у магічній галузі. Ви розумієте?

– Зрозумів, – я коротко нахилив голову.

– Офіційну частину інструктажу, можна вважати, закінчено, – сказав голова, як мені здалося, з полегкістю. – Тепер, згідно з традицією...

Із того ж сейфа, куди запливли мої внески за два з лишком роки, були добуті три келехи та черевата пляшка.

– Ну що ж, панове... Для когось влада – це іграшка, для когось – це смисл життя, для когось смертельна отрута... Ми, маги, граємо з владою, як грають із вогнем. Тож випиймо за те, щоб наш молодий друг Хорт зі Табор дістав від свого виграшу користь і задоволення!

Вони перешили свої келехи. Я, ніяковіючи, ледь губи вмочив.

– Я не п'ю спиртного, – пояснив я у відповідь на їхні запитальні погляди. – Наслідки... тяжкої хвороби.

ПИТАННЯ: За допомогою чого здійснюються магічні діяння?

ВІДПОВІДЬ: За допомогою замовлянь.

ПИТАННЯ: Яким чином здійснюються замовляння?

ВІДПОВІДЬ: Вербально або інтуїтивно.

ПИТАННЯ: Яким чином розповсюджуються замовляння?

ВІДПОВІДЬ: У середовищі призначених магів загальноприйнятї замовляння розповсюджуються без обмежень під час особистих зустрічей або через спеціальну літературу. Рідкісні й екзотичні замовляння продаються або здаються в оренду (якщо при них є матеріальний носій).

ПИТАННЯ: Що таке матеріальний носій замовляння?

ВІДПОВІДЬ: Це предмет, у якому замовляння втілено.

ПИТАННЯ: Чи всяке замовляння вимагає матеріального носія?

ВІДПОВІДЬ: Ні, не всяке. Постійного матеріального носія вимагають лише Кореневі замовляння.

ПИТАННЯ: Що таке Кореневі замовляння?

ВІДПОВІДЬ: Це замовляння абсолютної сили, що походять від кореня всіх речей.

ПИТАННЯ: Які обмеження для магічних діянь ви

знаєте?

ВІДПОВІДЬ: Абсолютно закритою для магічних діянь залишається галузь медицини (окрім ветеринарії). Для вищих магічних діянь існують обмеження за ступенем мага, за актуальним запасом магічних сил, а також за кількістю об'єктів впливу.

ПИТАННЯ: Яка максимальна кількість об'єктів впливу для мага першого ступеня?

ВІДПОВІДЬ: Сорок об'єктів плюс-мінус два.

* * *

– Можна привітати вас, шановний Хорте?

Дідусь-кульбабка стояв біля гардеробної стійки – не заступаючи проходу, але й не залишаючи дорогу вільною. Непевно якимось стояв.

Я знову побачив своє відбиття в дзеркалі – рот до вух, праве око сяє синім, ліве – жовтим, і треба негайно пожувати хіни, щоб стерти з обличчя такий простодушний вираз щастя.

– Вітаю, – щиро сказав дідусь. – На правах давнього знайомця вашої родини... хочете пораду?

Я невпевнено стеновав плечима.

– Майте на увазі, Хорте: Кореневе Заклинання, навіть одноразове, завжди позначається на всьому подальшому житті... а як саме – залежить від того, як ви використаєте Кару.

Я нетерпляче кивнув:

– Так, так...

– Та й від усього ви відмахуєтесь, – мило всміхнувся дідок. – Самовпевнена молодість... але про всяк випадок знайте: чим справедливішою буде ваша Кара, чим могутнішим покараний і чим більше злочинств він має за плечима, тим більше можливостей відкриється перед вами. З надступеневого мага ви можете стати великим... можете, так. Якщо покараєте – справедливо! – найстрашнішого, наймерзеннішого, найшкідливішого людям злодія. Ось так, – він усміхнувся знову. – А тепер – ідіть... Адже вам треба ще знайти гостинний готель?

Я завагався:

– Перепрошую... Цей, гм, зв'язок між Карою і... на інструктажі мені нічого такого не казали... це... правда?

Дідок усміхнувся втретє, веселі зморшки розповзлись по виду сонячними промінчиками:

– Та що ви, Хорте... Це така плітка. Легенда, так би мовити.

...Вуличний гамір, сонячне світло, гуркіт коліс, спека та курява, гомін голосів, усе це – повітря, світло й гуркіт – упало на мене, як падає раптом зірвана вітром тюлева штора. Я стояв на ганку клубу, між бронзовими грифонами, і дихав часто й глибоко, до запаморочення.

Я стояв на порозі світу.

Я. Всемогутній. Здатний покарати найстрашнішого в світі

злодія, мага, короля, та кого завгодно. Я, володар. Я...

Тільки не квапитись. Тільки як слід вибрати. Насолодитись владою й не помилитись у виборі – оце я зумію. Я – зумію. Я...

Бронзові грифони косились на мене – підбадьорливо, але трохи поблажливо.

* * *

П'ять років тому я зупинявся в готелі «Північна Столиця», найбільшому й найпомпезнішому в місті. Масивна будівля «Столиці» стирчала в самому центрі міста, на ринковій площі; пам'ятаю, тоді мене діймали невпинний гамір, тупіт і метушня під вікнами.

Тепер я потребував спокою й усамітнення, а тому не полінився відшукати в плетиві вулиць маленький, та цілком пристойний на вигляд готель «Відважний ховрах». Забачивши такого важливого постояльца (а я досі був у чорному клубному плащі й капелюсі із золотими зірками), хазяїн кинувся звільняти найкращий номер; виявилося, що в гідних мене кімнатах ось уже два дні живе якась пані, і для зручності добродія мага (моєї зручності!) пані поспіхом переселяють до скромнішого номера; дожидаючи, поки кімната буде готова, я опутився в крісло посеред холу, витягнув ноги в напрямку до пустого каміна й приплющив очі.

Футляр із глиняною фігуркою віддавив мені бік. Таку річ

не можна довірити багажу; така річ здатна змінити життя, в усякому разі, зламати його неквапливий плін, як це вже сталося зі мною.

Така річ здатна отруїти на смерть; я сам відчував, як усе-редині мене проростає і стигне поблажливість Верховного Судді.

Халтуриш, думав я, дивлячись на покоївку, що квапливо протирає сходи на другий поверх. Халтуриш, треба б ретельніше. За таке недбальство рано чи пізно можна дістати...

Покоївка впіймала мій погляд. Певно, це був особливий погляд, тому що дівчина виразно зблідла. Я всміхнувся, і ця усмішка завдала їй жаху; треба віддати їй належне, свого поста вона не покинула й східці домила. Хоча й халтурила через край.

Я всміхався, спостерігаючи за її гарячковим поранням. Коли вона втекла, я всміхався їй услід; кожен із нас хоча б у чомусь, але винен. Точніше, кожен із *вас*, тому що я тепер – по той бік присуду. Так, випадково й ненадовго – проте й життя, якщо подумати, недовге.

* * *

Він прийшов пізно ввечері, у такий час ввічливі люди візитів не роблять. Утім, власна ввічливість турбувала його якнайменше.

Був сильний вітер. Здається, починала мінятись погода;

здається, жарота нарешті спаде, і мені не доведеться тратити сил на прохолоду у власній оселі. Так чи приблизно так я міркував, сидючи біля розчахнутого вікна, вдихаючи забутий за п'ять років запах великого міста і дивлячись на екіпажі, що пропливали під вікном.

Не помітити візитера було неможливо. Він просто прийшов і став на протилежному боці вулиці, дивлячись не на мене, а кудись удалину – ніби йому байдуже до всього на світі, а особливо до зіваки у відчиненому вікні. Вітер красиво надимав його плащ і довге волосся, але, спадаючи на землю, темінь потроху з'їла цю красу, і дуже скоро в обсязі ока лишилося саме тільки біле як стіна обличчя.

Отоді він уперше поглянув на мене. Зирнув – і перекинув погляд.

І коли хазяїн «Ховраха» – у халаті поверх нічної сорочки – мов перепрошуючи, запитав, чи не чекаю я на гостя, – я вже знав, що чекаю.

– Як ся має ваша сова?

Голос у візитера був безбарвний, як і брови, як і вуса; ще до того, як він вимовив формулу привітання, я зрозумів, що він маг. Уроджений. Але, на жаль, – третій ступінь.

– Сова поживає прекрасно, – відповів я автоматично. І, роздивляючись гостя, несподівано додав: – Якщо тільки для сов існує тогосвіття. Вона давно здохла.

– Дуже шкода, – озвався гість без ніякого жалю в голосі. – Я знаю, що ви виграли замовляння.

Я запросив його ввійти.

Почеплений на вішак, його капелюх виявився клубним капелюхом у золотих зірках. Оце вже не знав, що серед членів елітного клубу трапляються такі незначні маги.

– Я член клубу, – повідомив він, мов читаючи мої думки. – Уже майже два роки. Щоби сплатить вступний внесок, мені довелося продати дім.

– Ви небагаті? – спитав я, розсудивши, що якщо він з порога задав такий рівень відвертості, то мені не треба церемонитись і поготів.

Він осміхнувся:

– Я торговець зіллям. Ось, – він розкрив полу каптана. З внутрішнього боку до неї були приколоті пласкі мішечки з барвистими етикетками. Мій погляд зачепився за найпістравішу: «Приворотне зілля! Безкоштовний зразок! Випробуйте зараз!» Так, нижче падати начеб нема куди.

– Ви не здогадуєтесь, навіщо я до вас прийшов? – спитав він сухо.

Я помовчав; у моєму пізньому гостеві прозирала якась невідповідність. Низький ступінь, погорджена професія, потертий каптан, але ні крихти жалості до себе, підлесливості чи юродства. Певно, тому, що на свою персону йому було зовсім начхати.

– Ні, – сказав я обережно. – Не здогадуюсь.

Цього він, виявляється, не сподівався. Між бровами в нього залягла глибока темнава складка.

Я не квапив його.

– До вас ще ніхто не приходив, – сказав мій гість, і в його словах не було питання – радше подив. Здивування рідкісній удачі.

Я про всяк випадок промовчав.

– Значить, так, – торговець зіллям відкинувся на спинку крісла, рідке безбарвне пасмо впало йому на лоб, і я раптом побачив, що ще зовсім недавно мій гість був красенем-блондином, володарем жіночих сердець. – Значить, так. Три з половиною роки тому в мене викрали дочку.

Зависла пауза; мій співрозмовник замовк, та обличчя його не змінилось. Ніби він говорив про погоду.

– Я знаю, хто й навіщо це зробив. Я знаю, що моя дочка загинула... Я сам її поховав. Її викрадач, він же вбивця, ховається тепер за океаном, на острові Стан. Він не маг, але він багатий і вельможний. Він оточив себе охоронцями, знаючи, що до скону віку я... Пане Хорте зі Таборе. Якщо ви хочете мати вічного раба, – слово «раб» він вимовив з притиском, – раба вірного й відданого до останньої краплі крові, – поїдьмо разом на острів Стан, і покарайте... вбивцю. Їй було чотирнадцять. Моя дружина не пережила... Ні, я не божевільний. Якщо ви відмовите мені, я шукатиму нового способу – як шукав їх усі ці роки. Я платив внески в клуб, сподіваючись на чудо... на те, що в природі є справедливість. Але її нема. Тому я прийшов до вас.

– Ви б не впоралися з Кореневим, – сказав я повільно. Він

осміхнувся, і я зрозумів, що він, певно, впорався б.

Попри свій третій ступінь.

– Під час останнього розіграшу, – він знову осміхнувся, – мені теж трохи пощастило. Я виграв набір срібних ложок і замовляння-очисник для скла. Ось, – він клацнув пальцями, відтворюючи жест, і в кімнаті одразу стало світліше, бо абажур готельної лампи вмить очистився від пороху й кіптяви. Коли це з'явився нічний метелик і затьмарив своїм трупом це свято звільненого світла.

– Бачте, – сказав я обережно. – Я співчуваю вам і вірю, що цей негідник має бути покараний, проте я тільки сьогодні дістав... У мене шість місяців попереду... А, до речі, за ті два роки, що ви в клубі, замовляння розігрувалося чотири рази. Ви звертались до людей, які...

– Так, – сказав він, не дожидаючись, поки я закінчу. – Вони мені відмовляли приблизно такими ж словами. Спершу вони шість місяців плекали в собі Судію. Потім виринали діло куди важливіше, і провина куди жахливіша... Так. Я і не гадав, що все буде інакше. Даруйте, що потривожив вас.

Він підвівся.

– Заждіть, – сказав я роздратовано. Мені все менше подобалася його манера розмовляти – у бесіді він тягнув за собою співрозмовника, мов пилявий мішок.

– Єдине, що мене турбує, – сказав він, звертаючись до обгорілого трупа метелика, – що вбивця може здохнути своєю смертю. Він старий і хворий, час іде... Але якщо він протяг-

не ще хоча б рік – я знайду спосіб. Бувайте, пане Хорте зі Таборі.

Він повернувся і вийшов. За хвилину тупого роздивляння дохлого метелика я зрозумів, що він так і не назвав свого імені.

* * *

За довгий наступний день, що я провів у готелі «Відважний ховрах», я багато зрозумів.

По-перше, всі мої плани пожити світським життям, сходити до театру чи до палацу громадських видовищ, та хоча б погуляти по місту о тій порі, коли там не особливо людно, – усі ці плани пішли за водою.

По-друге, надвечір я серйозно став міркувати про втечу. Тобто про те, щоб непомітно покинути готель і місто; коли в двері мого номера постукав двадцять дев'ятий відвідувач, я, недовго думавши, перетворився на товсту покоївку і, махаючи ганчіркою, повідомив візитера, що пан Хорт зі Табор зволили піти прогулятись. А потім – поки невдаха спускався по сходах – швидко висунувся з вікна й накинув на фасад готелю тоненький відвідний серпанок.

Якийсь час після цього я мав можливість спостерігати, як під самим моїм вікном вештаються розгублені візитери. Як питають у перехожих про готель «Відважний ховрах», а перехожі спантеличено крутять головою і посилають гостей у

різні боки, як гості дивляться на мене, по пояс вилізлого з вікна, – і не бачать, зовсім не бачать...

Глиняна фігурка лежала на столі, над нею кружляла одинока кімнатна муха.

До мене приходила жінка, у якої вбили чоловіка. Старенька, в якої нічні грабіжники вирізали всю сім'ю; заплакана служниця, яку згвалтував власний хазяїн. Чимало візитерів страждали не тільки через власні лиха – так я дізнався про несправедливого суддю, який за хабара виправдував убивць і посилав на плаху невинних, про бундючного аристократа, який розважався полюванням із собаками на людей; худий як тріска селянин розповів про долю свого села – якийсь безчесний крутий скупив у продажного старости громадські землі, поставив майже сотню родин на грань голоду й зубожіння. Усі, хто приходив, розповідали – зі слізьми або підкреслено відсторонено – про свої лиха й про винуватців цих лих, і навіть мені, людині взагалі черствій, ставало все більше кисло.

Серпанок над фасадом «Відважного ховраха» протримався майже годину. Місто плавало в теплому сутінку; не дожидаючись, поки моє маскування спаде, я знову став товстою негарною жінкою, поклав ключі від номера в кишеню фартуха і спустився до холу. Хазяйська дочка, що чергувала за конторкою, витріщила на мене круглі голубі очиська; я не втримався й показав їй язика.

– ...Пані, ви не підкажете, як знайти готель «Відважний

ховрах»?

Запитував юнак років сімнадцяти, худий, добре одягнений і дуже нещасний на вигляд.

– Навіщо вам? – спитав я. Голос у моєї личини виявився верескливий і нагадував чомусь про дохлу рибу.

– Мені треба... – він затнувся. Подивився на мене, тобто на товсту некрасиву личину, спідлоба: – А... вам що до того?

– Нема тут ніякого ховраха, – сказав(ла) я сварливо. – Був, та загув.

Юнак пішов геть; очевидно, він не повірив поганій жінці, на яку я перетворився, і намірявся далі шукати.

Не можу сказати, що в ту мить мені було шкода його. За один день переді мною пройшло стільки драм і трагедій, що на співчуття ніжному юнакові не лишилося сил. І хто знає, кому й за що він зібрався мститися. Може, у нього собаку вбили. Або дівчину звели...

Я йшов по вулиці важкою ходою пралі. Брудний поділ хилитався над самою бруківкою, переможно грюкотали дерев'яні черевики. І що за збочена фантазія примусила мене вибрати саме цю, надзвичайно бридку личину?

Ейфорія – радість раптового призу, гімн упалого з неба всевладдя – закономірно змінилася тупою втомою і мало не жаурою. Я дивився, як порпається в купі сміття сліпучо-білий, з аристократичними манерами кіт. Як він зграбно піддіває чистою лапою то оселедцевий скелет, то обривок картопляної лущайки; погано, думав я. По-перше, покарати мож-

на тільки *одного* злодія, тим часом як злодіїв у світі – греблю гати. А подруге – ну що за низька людська порода, що за підле бажання покарати ворога чужими руками, викупити справедливість, замість того щоб самому допомогти їй перемогти...

Я навмисне дратував себе. Мені дуже хотілось побачити в сьогоднішніх візитерах користолюбних, обачливих крамарів.

От якби в усіх їхніх лихах винною була одна людина, роздумував я похмуро. От якби... Як там казав старичок-кульбаба? «Чим справедливішою буде ваша Кара, чим могутнішим покараний і чим більше злочинств він має за плечима...»

– Гей, бабо, клепки нема?!

Те, що я спочатку сприйняв за стіну, просто в мене на шляху, виявилось всього-на-всього п'яним ремісником, судячи із запаху, кожум'якою.

– Гей, бабо? Битися? Ти чого це? Га? – Тон його зі здивованого все швидше перетікав у грайливий.

Я настільки здивувався кожум'ячиним уподобанням – спокусився ж на таку потвору! – що навіть не опирався, коли він затиснув мене – тобто мою личину – у темний кут якогось підворіття.

– Ти, той... – Голос його потоншав і романтично задріжав. – Красуне, я сьогодні заробив, хоч, до трактиру підемо? Сморід від нього йшов несказаний. Усе ще думаючи

обійтись без різких жестів, я вичавив з горлянки соромливе «хи-хи».

– Голубе, – сказав я верескливим риб'ячим голосом. – Ішов би ти в своїх справах. Мені з тобою бавитись нема коли, коханець-бо мій, коваль, мабуть, заждався...

Я забув, що моїй личині було років сорок на вигляд. Такій не до коханця спішити – онуків нянчити; п'яний кожум'яка чи то не зрозумів, чи то сприйняв мої слова за кокетування.

– Пташко... куди спішиш... куди летиш...

І шкарубка долоня сміливо полізла моїй личині під поділ.

– Гей, гей! – я стряхнув його руку. – Я варту гукну!

Чинбар образився:

– Я, той... Сама завела, а тепер верещати?!

І він притиснув мене до цегляної стіни – ваги в ньому було, як в однорічному бичкові.

Треба було, певно, знайти кращий вихід, але я втомився. Поспішно, майже квапливо – нерви, нерви! – я повернувся в свою звичайну подобу, і кожум'ячина рука, яка щойно шаруділа під подолом товстунки, знайшла зовсім не те, що сподівалася знайти.

– Е-е-е...

На секунду мені навіть стало шкода його.

– Е-е-е... – він уже хрипів. Напевно, друзі не раз попереджали його, що багато пити – шкідливо. Що рано чи пізно до всякої питущої людини приходить гола мишка на зелених лапках і, печально підморгуючи, каже: все. Напевно, в цю се-

кунду кожум'яка був певен, що напився вже до голої мишки; безглуздий погляд його бігав по моєму одязі, по обличчю, що за хвилю перед тим було лицем товстухи. Розумові процеси кожум'яки виявились такими слабкими, що мені довелося для заохочення дати йому кулаком під ребра.

За мить провулок був пустий.

* * *

«...Я, каже, тепер призначена магиня, і дзуськи вам усім. Поїду до міста, своє діло відкрию, грошей зароблю й буду на старість вас утримувати. Сунула за пояс палку свою чарівну і щезла, он як.

За місяць звісточка приходить: улаштувалась! І ще як улаштувалась, хай вам всячина! У справжній магичній конторі, у мага другого ступеня, та не дівчинкою на побігеньках – повноправною помічницею, хазяїн сказав, скоро візьме до паю... І хвалив дуже за талант та за вміння магичні.

Спершу ми відмовчувались, а потім і самі листа з okazjiєю пустили, не втримались... як контора хоч називається? Що робить, що за ремесло?

Бюро знахідок, відповідає. Хто що коли загубить – до панів магів іде, і панове маги відшукують. Сама, каже, взяла два гаманці знайшла (підчищених, щоправда), козу знайшла, кота й гудзик із діамантом.

Ох, думаємо, може, й справді? Ясна річ, що діло

пусте – котів шукати, але коли подобається їй, коли задоволена, і гроші якісь, і до паю візьме...

А ще за два місяці – лихо. Контора виявилась не проста; контора з подвійним дном виявилась, про людське око котів шукали, а насправді підозрілі діла поробляли – з чужими тіннями та з умиртвляннями на замовлення, на відстані, це коли ввечері спати лягаєш, а на ранок уже мертвяк, тому що хтось твою тінь виманив та на мідний гачечок намотав... Накрили контору. Хазяїн – тікати... упіймай-но його, він маг другого ступеня! А наша дурочка наївна лишилась. Хто відповість? Вона. До в'язниці... А вона тих тіней навіть і не бачила! Вона уявлення не має, як це – на мідний гачечок! Допитувач, який її допитував, каже: видно, що дівка ваша ні при чому, але сидіти буде, поки ТОГО не впіймають... А як ти впіймаєш його?!

І сидить, красуня, півроку вже. Королю прохання написала, та відповіді поки не видно. Одне добре: у в'язниці в них чисто, тарганів нема, постіль м'яка, годують стерпно, видно, жаліють її, дурепу... І начеб вартового одного вподобала. Воно їй зрозуміло: як чарівну палку забрали, так і дівочі почуття виявились. Що буде з нею? Упіймають ТОГО чи не впіймають? Кохає її вартовий – чи так, жаліє? Відповість король на прохання, помилує – чи до старості в тюрмі замкне?

Не знати...»

Центр міста потопав у непевному світлі ліхтарів. Тут ще працювали шинки, походжав патруль, скрипіла карусель, і спідниці дівчат, що крутились на ній, літали, наче підхоплені вітром морська піна. Ринок зачинявся, весь час доводилось ухилятися від величезних торбег на двоколісних тачках. На спеціальній тумбі праворуч від входу стояв хлопчик років дванадцяти й дзвінким, але трохи охриплим голосом викрикував платні оголошення:

– Продається будинок, вулиця Списарів, два поверхи, недорого! Продається корова... Куплю упряжку! Притулку для сиріт потрібна кухарка! Продається кузня з усім інструментом! Продається...

Я рішуче повернув геть від площі. Від хлопчакового голосу дзвеніло у вухах.

– Оголошується набір на тримісячні курси катів! – несло мені вслід. – Надається спільне житло! Триразове харчування, балахон коштом казни й стипендія п'ять монет! У разі успішного складання... надається... заплічних справ... за домовленістю...

Що далі в ніч провалювалось місто, то глухішими й пустельнішими ставали вулиці. Я вештався без певної мети – центр, живий і освітлений навіть по півночі, залишився далеко позаду. До палацу громадських розваг я так і не пішов,

а повії, які бажали скрасити мій час, здались напрочуд брудними й неапетитними.

Коли закінчилося світло нічних ліхтарів – закінчилися і повії. Взагалі всі перехожі кудись поділись; мене оточували, очевидно, ремісницькі провулки. Можливо, при світлі дня ці присадкуваті споруди, вивіски й підворіття мали певну чарівність, але тепер я дивився нічним поглядом, а тому всі предмети набували нечистого коричнюватого відтінку. Я давно помітив, що краєвиди, вперше побачені в темряві, не мають шансів мені сподобатися.

Я йшов і думав, що, мабуть, краще б мені було виграти не Кореневе замовляння, а набір срібних ложок та очисник для скла. І зовсім не тому, що складно вибрати для справедливої кари одного-єдиного злодія й не помилитись. А тому, що через шість місяців – а можливо, й раніше – мені доведеться з вершителя долі перетворитись на звичайного провінційного мага. Доля, щиро кажучи, не з останніх, і люба мені – поки в роті моєму не виникнув смак справжньої влади. І навіть не смак іще – присмак.

«Чим справедливішою буде ваша Кара, чим могутнішим покараний і чим більше злочинств він має за плечима...»

І кого ж, цікаво, треба мені покарати, щоб зробитись великим магом?

Я плівся вузькими вуличками, зовсім утративши уявлення про те, куди я йду. Ремісницький квартал змінився торговим. Усюди було абсолютно темно, щільно зачинені вікон-

ниці не пропускали ні промінчика; десь дуже далеко перегукувалися сторожі.

Цілком можливо, що я заведу грубий зошит, куди стану записувати скарги численних відвідувачів. А потім, коли зошит заповниться, влаштую обхід викритих злодіїв, щоб на власні очі переконатися в справедливості звинувачень. Я з'являтимусь перед підсудними в чорному плащі до підлоги, клуб ному капелюсі, насунутому на брови, і з глиняною потворою в руках; на той час по містах і селах розгуляються правда та небилиці про мій «одноразовий муляж». Побачивши мене, злодії будуть непритомніти, падати на коліна, у крайньому разі просто бліднути мов полотно. І, розклавши перед собою свій товстий зошит, я докірливо дивитимуся їм в очі. Інколи звирятимуся із записами – і дивитимуся знов. І відчуватиму, як лоскоче в горлі всевладдя.

А потім це все закінчиться. Я повернуся додому – і єдиною моєю розвагою залишиться винищення курей. Я стану перекидатись тхором так часто, що на будь-яку іншу справу в мене вже не стане сил. Оселя запустіє, город перестане родити, і тоді я...

Мій нічний зір, наче від болю, зіщулився, бо за рогом виявився самотній ліхтар. Світло його падало на напівкруглу вивіску – «Відважний ховрах». Певно, моїм ногам набридла зтяжна прогулянка, і вони вивели мене до місця ночівлі – цілком самотійно, не порадившись із розумом.

Я безпомилково впізнав вікна свого номера – з крайньо-

го правого ще звисав дірявий обривок захисного серпанку. На порозі готелю сидів, притулившись до стіни, незнайомий хлопець. Недвижні очі його дивилися просто перед собою; весь він був схожий на невелику статую, враження псували тільки пальці – вони крутили, торсали, погладжували якийсь дрібний предмет на ланцюжку. Не треба було великого розуму, щоб упізнати в незнайомцеві одного з моїх візитерів, не найщасливішого, та, певно, дуже впертого.

Я був готовий замилити очі некликаному гостю й увійти до готелю непоміченим, коли побачив, *що саме* він крутить у руках.

* * *

– Ні, вона при тямі. Вона прекрасно розуміє, що з нею щось сталось. Якась утрата... Вона пам'ятає, як її захопили. І куди привезли – замок із ровом й укріпленнями, з цепним драконом на мосту. І хтось – вона не пам'ятає його обличчя – щось робив з нею. Потім у її пам'яті щось урвалось. Вона отямилась на перехресті, за сотню кроків од нашого дому. І на шії в неї було оце.

«Оце» було кулоном. Масивним, завбільшки майже таким самим, як у старого Ятера. Не яшмовим, а сердоліковим, жовтаво-рожевим. І замість вишкіреної морди з каменя дивилися самі очі – напружені, трохи банькаті. Одне трохи вище, друге трохи нижче. Нелюдські очі; колись я бачив у звіринці

нещасну стару мавпу – пам'ятаю, вона гляділа дуже схоже.

Кулон лежав тепер на пустому столі; мені не треба було здивлятися, щоб уловити щільну хмарку чужої сили в цьому рожевенькому камені.

– Сердолік не піддається такій обробці, – сумним голосом сказав парубок; я продовжував вважати нічного гостя парубком, незважаючи на те що під капелюхом у нього виявилася чимала лисина. – Я ювелір. Я знаю.

– Ви маєте рацію, це магічна річ, – погодився я обережно. Я все тепер старався робити дуже обережно. З тієї самої миті, як я роздивився кулон у руках нічного гостя, всередині мене не стихало свербляче передчуття великої вдачі; певно, такий гарячий лоскіт мучить ніс собаки, який щойно натрапив на слід.

– Ця річ, – мій співрозмовник бридливо опустив кутики губ, – є величезним доказом. Шлях до злочинця, поряд з яким усі лісові горлорізи будуть просто дітьми... А що традиційне правосуддя...

– Я зрозумів, – можливо, я урвав його не дуже ввічливо, однаке пісню, яку він збирався завести, я вислухав уже мало не тридцять разів. – Я прекрасно зрозумів. Ви вважаєте, що знайшли найкраще застосування для Кари; однак ваша дружина повернулась додому живою й відносно здоровою, тим часом як багато вчорашніх моїх прохачів утратили своїх близьких. Ідеться про людські жертви, тим часом як ваша дружина...

– Її покалічили! – викрикнув він пошепки. – Її використали для... напевно, ритуалу, ви на цьому краще розумієтесь, адже ви маг, а не я!..

– Але ж вона при повному розумі, – сказав я примирливо. – Навіть якщо її згвалтували – вона не пам'ятає про це, і...

Він глянув на мене так, ніби це я щойно просто перед його очима вчинив наругу над його дружиною.

– Ритуали бувають різні, – сказав я вибачливим тоном. – Але, можливо, її зовсім...

– Її не... не... гвалтували, – сказав він, і я вирішив не перечити.

– Ось бачите, – кивнув я. – І зовнішньо вона не...

– Не змінилась, – він повагався, й тоді губи його склалися в щось на кшталт усмішки. – Дивіться.

Витягнув з-під сорочки медальйон, дбайливо відкрив, під ніс до моїх очей – наскільки вистачило ланцюжка. Мініатюра зображала жінку не те щоб вродливу, але, без сумнівів, привабливу. Років двадцяти.

– Так, зовнішньо вона не змінилась... Але змінилася зсередини.

– Яким чином?

Якийсь час він дивився на мене, не зважаючи сказати.

– Ну ж бо?

– Подурнішала, – сказав він пошепки. Я міцно стиснув губи – не всміхнутися б. Тільки не всміхнутися, наслідки мо-

жуть бути непоправні.

– Так! – сказав він визивно. – Вона стала веселішою, частіше співає... Частіше буває в доброму настрої. Незважаючи на те, що їй довелось пережити. Я знаю, що ви тепер подумали... скажіть, не соромтесь! Скажіть, ну?!

– Я подумав, що це не так уже й погано, – чесно зізнався я. Мій гість у скрусі похитав головою:

– Так... не ви перший. А я кохаю її! Кохав... ту, колишню. Знову запала мовчанка. Я дивився на кулон; яшмова пика, що колись прикрашала груди татуса Ятера, доводилася цьому сердоліку рідною сестричкою.

На ловця й сова летить.

– До речі, – я поводив долонею над зловісним сердоліком. – Як довго була відсутня ваша дружина?

– Тиждень, – похмуро озвався ювелір.

– Усього лише тиждень?!

Він подивився на мене майже з ненавистю:

– Усього лише? Я встиг сто разів умерти. Облисів...

І він печально провів долонею по залишках свого волосся.

* * *

«Друзе мій, лікарі – не маги, але близькі до них. Здоров'я кожної людини священне, як ти знаєш. Лікарі мають владу над хворобами, та справжніми володарями нашого здоров'я є ми самі, синку. Ти – вроджений маг, слава сові; ти над-

ступеневий, а це рідкісне щастя. Ти можеш перекинутись левом чи мишею, та священне здоров'я твоє вже підточене підступними недугами, від яких, на жаль, передчасно померла твоя матінка.

Друже мій! Для того, щоб спокійно дожити до старості, тобі треба все життя дотримуватись простих, але дуже жорстких правил.

Запам'ятай!

Байдуже, надворі зима чи літо – починай свій день з обливання холодною водою.

Байдуже, надворі дощ чи хуртовина – закінчуй свій день пішою прогулянкою.

Сідаючи за стіл, підсувай стільця ближче – щоб край стільниці вчасно нагадав тобі, що живіт твій уже повен. Ніколи не їж смаженого, копченого, солоного, уникай м'яса; твоя їжа – чудові запахиці каші з поволокою олії, духмяні овочі й солодкі фрукти, хрусткі білі сухарики, тонкі й прозорі, наче весняний лід.

Ніколи не пий вина!

Заведи собі друга серед лікарів – тільки спершу дізнайся, чи добре він знається на лікарюванні. Лікар вважається добрим, якщо на десяток страждальників, що їх він вилікував, припадає не більше одного-двох небіжчиків.

Друже мій, наші замовляння безсилі проти хвороб, але ж окрім магії в нас є воля й здоровий глузд, чи не так?...»

Увечері сталася прикрість: печінка, яка перше поводила себе тихо, нарешті нагадала мені про неприпустимість безрежимного життя. То не жарт: безсонна ніч, сніданок на ходу, смажене м'ясо, яким щедро пригостила мене ювелірша, ситна, але не досить вишукана готельна вечеря... Урешті мені довелось поводитися, складаючи й заварюючи ліки, і цілу годину промучитися, дожидаючи, поки вони почнуть діяти.

Погамувавши печінчин протест, я вирішив далі поводити себе обачливіше.

Смеркало; я провів у ювелірів години три або чотири, а потім, керований раптом виниклою ідеєю, відвідав непоказну контору праворуч від міського ринку. Побалакавши з утомленим чиновником у побитому міллю коричневому сюртуку, я дістав у своє розпорядження скрипучий стіл у плямах чорнила, скрипучий стілець і скрипуче таке ж перо. Хвилин п'ять пішло на обдумування тексту; нарешті я розбірливо вивів на рудому бланку: «Скуповую коштовне й напівкоштовне каміння, кулони, підвіски. Дорого».

Побитий міллю чиновник порахував слова й узяв із мене вісім монет. Віддаляючись від базару, я чув, як голосистий хлопчисько викрикує зі своєї тумби моє дивне оголошення – знай затинаючись на слові «напівкоштовне». Вдивляючись в обличчя перехожих, я не помітив, щоб хоч хто-не-будь по-

жвавився у відповідь на хлопчиськів заклик; що ж, я з самого початку не покладав на цю вигадку особливих надій. Але й утрачати шанс було не в моїх правилах.

Отже, ювеліри.

Філла Дрізд, дружина лисого юнака Ягора Дрозда, виявилася цілком схожою на мініатюрний портрет у чоловічовому медальйоні. Молода миловидна жінка з косами до колін; говірка, щоб не сказати балакуча. Як не дивно, викрадення, через яке сердешний Ягор утратив чуприну, не справило на неї особливого враження – вона згадувала про нього легко, мало не зі сміхом.

Вони з подругою відправились до торгового кварталу по деякі покупки. Узяли відріз на сукню (я терпляче вислухав, який саме відріз і чому шерсть, а не оксамит). Далі побували в парфумера – перенюхали два десятки духів (хвилин п'ять пішло на розповідь про особливості кожного запаху), у результаті в обох розгулялася нежить. Зайшли до спеціальної лавки, де продавались акварельні фарби, – ювелірша, виявляється, захоплювалася живописом і навіть продала минулого року декілька своїх картин. Потім відправилися до шевця – подруга мала забрати зшиті на замовлення черевики... І тут от, просто в дверях чоботарні, Філлу вперше викинуло з пам'яті. Тобто мідне кільце на дверях і дерев'яний молоток на мотузці вона пам'ятає – а потім настала темрява, і вона отямилась від того, що хтось лив їй у горлянку підігріте червоне вино.

– Таке враження, що чужа рука заливає вино просто в горло... Потім дивлюся – я ж сама келех і держу. Сама п'ю – уявляєте? За таким довгим столом. Горять свічки, на столі поросся з хроном, тушкована риба з морквою, тут же й жаровеньки, щоб страва не остигла...

Я вислухав і це. Зрештою кожна деталь могла виявитись важливою.

Потім у спогадах виник злодій – про нього ювелірша пам'ятала аж надто мало:

– У масці він був, чи що? Ні, маски не пам'ятаю. Але й обличчя начеб нема... Пам'ятаю, розмовляв зі мною. Вийшли на стіну, дивлюся – лишенько! Замок, та стіни ще вищі, ніж у нас у місті. Та міст опущено, а на мосту – я спершу думала – купа каміння лежить! А потім купа як заворушиться – я знову ледве не зомліла...

– Ви пам'ятаєте, який був дракон?

– Так, о так! – пожвавилася ювелірша. – Коричневий, із прозеленню, крила маненькі – при такій-то туші... На ланцюзі, а кожна ланка того ланцюга – як... – Вона затнулася, добираючи якнайквітчастішого порівняння. – Як колесо на королівській кареті, от!

– Про що ви говорили? – спитав я. – З викрадачем?

На порум'янілому виду ювелірші з'явився безпомічний вираз дуже короткозорої людини, яка щойно сіла на власні окуляри:

– Не пам'ятаю... Але говорив він красиво.

Я покосився на пана Ягора – і мало не здригнувся. Таким зболеним було в цю мить обличчя лисого ювеліра.

«Подурнішала», – згадав я його розпачливе зізнання.

Після важкого жирного обіду (який зарахувала мені злопам'ятна печінка) ювелір знайшов привід, щоб усамітнитися зі мною у вітальні. «Ну як?» – було написано на його обличчі. Ніби я лікар, а ювелірша – важкохвора.

– Вона справді була іншою? – спитав я обережно.

Замість відповіді він кивнув на стіну, обвішану різного розміру картинами в тонких дерев'яних рамочках:

– Ось... Це її роботи до викрадення.

Я підійшов. Нічого особливого, як на мій погляд, утім, я ніколи не приховував, що не розуміюсь на живопису. Тільки одна картинка мені справді сподобалась: місток, дерево, прив'язаний під мостом човен, причому на осіннє листя, що пливе по воді, хотілося дивитися й дивитися знову. Здавалось, воно справді рухається... і неквапливий їхній плин настроював на піднесений лад, хотілося всміхнутися, зітхнути й, можливо...

– А це вона малювала потім.

Ювелір витягнув з-за шафи два картонні аркуші. На перший погляд мені здалося, що соромливо заховані роботи не надто відрізняються від обрамлених; тільки вдивившись як слід, я зрозумів, що різниця таки є.

– Це бездарно, – пошепки сказав ювелір. – Їй відмовив смак. Ви б бачили, як вона тепер одягається... Як вона на-

магається одягатися...

– Співчуваю, – сказав я щиро.

Ювелір махнув рукою – мовляв, що мені ваше співчуття.

– Можна мені поговорити з подружкою? – запитав я, дивлячись, як він ховає дружинині малюнки назад за шафу.

– З якою подружкою?

– З тією самою, яка супроводжувала вашу дружину в похіді за покупками. Яка мала забрати в шевця черевики.

Ювелір дивився на мене, і дві складки між бровами ставали все глибшими:

– Тисса Граб. Так... Я шукав її, хотів розпитати про Філлу. Тисса Граб зникла й так і не знайшлась. Можете самі спитати – вулиця Стовпників, три...

Попрощавшись із ювелірами, я витратив півгодини, щоб знайти названу вулицю і дізнатися, що пані Тисса Граб справді наймала тут кімнату, та вже два місяці, як з'їхала. Ні, не зникла раптом, а саме з'їхала, заплативши за всі дні, зібравши речі й попрощавшись із хазяями...

І нікому не зізнавшись, куди прямує.

Ювеліри-ювеліри...

Я сидів, як і вчора, біля вікна свого номера. Хазяїну що найсуворіше заборонялося пускати до мене будь-кого; зате біля вхідних дверей поряд із дерев'яним молотком висів на залізному ланцюжку грубий зошит, що купив його в канцелярській лавці. На зошитовій обкладинці великими літерами було написано: «Скарги та пропозиції лишати тут».

І вони залишали. Моє вікно було затягнуте товстим захисним серпанком – і я міг спостерігати, як вони стають у чергу, як передають один одному каламар і напівголоса лаються, що ланцюжок закороткий. Якийсь парубок був неписьменний – його скаргу взялася записати зморшкувата бабуса в темній хустині; парубок диктував упівголоса, до мене долинали окремі слова: «грошей не буде через... і млин спалить...»

А може – я заклав руки за голову – може, мені треба серйозніше поставитись до цього дарунка долі, що впав на мою голову? Не зупинятися на однократному використанні замовляння Кари, а перетворитись на такого собі професійного месника з книгою скарг під пахвою. Ці нещасні прийшли до мене не з хорошого життя – хай половина з них злопам'ятна й схильна до доносительства, але ж є й такі, як той торговець зіллям...

«Їй було чотирнадцять. Моя дружина не пережила».

«Чим справедливішою буде ваша Кара, чим могутнішим покараний...»

Цей його кривдник, що переховується від помсти на острові Стан, має бути досить могутнім?

І я подумав, що торговця, певно, можна було б на всяк випадок розшукати.

«...І не кажи мені про ці обереги, люба! При моїх очах таке відбулося, що я чарівницького тепер до смерті не зачеплю, до рук не візьму...

Усе кажуть: обереги, обереги... Подружка ось моя вийшла заміж, а свекруха попалася люта. І що ж? Замість догоджати старій – хутчіше мести, раніше вставати... Пішла до мага, який дрібнички продавав, і купила оберіг проти свекрухи, намістечко тонке на ишю. Десь із тижднів усе йшло – нічого сказати: подружка жирувала, до роботи не бралась, до пізнього ранку в ліжечку, і слова поганого від свекрухи не чула... А потім пішло щось не на лад з оберегом, чи то вона впустила його, не знати, але кинулась на неї свекруха з рогачем, безумна, і давай бити, бити, бити... На щастя, й чоловік і свекор поряд були, на подвір'ї, на крик прибігли й відтягли стару – та вже синя була, а рвалася невістку душити... Поки дурепа ця оберега не скинула – свекруха на неї гарчала, у чоловіка й сина з рук виривалася. А скинула дурепа оберіг – свекруха отямилась, та тільки всі покої в кривавій ющі, невістка в синцях та з розбитим носом, та кості де-не-де поламані... А найгірше – дитину скинула. Так... Ось вони, чарівницькі цяцьки. Потім приїжджав якийсь із міста маг, казав усім, що обереги в абикого купувати не слід, що до кожного печатка має додаватися й

*папірець спеціальний, тоді, мовляв, можна купувати...
Тільки я – зареклася. А що як підроблять і печатку
і папірець? Я що, писати вмію? Ну їх зовсім з їхніми
оберегами...»*

* * *

Вечір і половину ночі я провів у клубі.

У трубі величезного каміна свистів вітер – погода стрімко мінялася, і катаклізми в хмарах-громовицях відлунювали тупим болем у мене в потилиці. Панове клубні завсідники почали збиратися годину на десяту, з усіх облич мені були знайомі тільки фізіономії голови та касира. На плечі в голови правління, як і в першу нашу зустріч, мостилася сонна сова.

Хлопчик років чотирнадцяти, аж надто свідомий власної важливості, обносив панів магів напоями на срібному підносі. Я взяв холодного лимонаду.

Проходячи повз мій столик, незнайомі маги ввічливо нахиляли голову:

– Як ся має ваша сова?

І щоразу, трохи піднявшись відповідно до етикету, я кивав у відповідь:

– Сова поживає добре, дякую...

І ловив на собі цікаві погляди. Усі вони вже знали, звичайно, що саме цей провінційний дикун, котрий сів за столиком у кутку, допіру виграв Кореневе замовляння.

Навпроти, над каміном, висіли дзигарі завбільшки з собачу буду. Важке вагадло викликало в мене трепет, а з віконечка над циферблатом щоп'ятнадцять хвилин визирала дерев'яна сова. Коли вона визирнула поспіль одинадцять разів – усім уже набридло надсадне ухання, – у дверях показалася єдина на всьому цьому збіговиську пані.

Жінка була білявка в простій чорній сукні до п'ят. Єдиною її прикрасою був пояс із силою підвісків; пояс зацікавив мене передусім. Лице й фігура прибулиці нічим мене не здивували: жінки не бувають уродженими магами, а тільки призначеними, їхній ступінь звичайно низький, і всі магічні вмільості зводяться до вдосконалення власної зовнішності. Усі вони воліють мати волосся кольору соломи, великий бюст, високі вилиці й блакитні очі; в усякому разі, ті нечисленні жінки-маги, яких я зустрічав на своєму віку, мали саме такий вигляд.

А от пояс...

Пояс був чоловічий, його потертість і якась засмальцьованість не в'язалася з вечірньою сукнею. Пряжки та бляхи потьмяніли; до купи бронзових кілечок кріпилося штук двадцять ланцюжків, на них висіли замшевий гаманець, чохол для письмового приладдя, чорнильниця, оберіг від чоловічого свавілля, золоті й кістяні прикраси, і серед усього цього мотлоху – маленька цяцька, об яку одразу ж зачепився мій погляд.

Прокляття, чи вони мені ввижаються всюди, ці камені?!

Я спробував визначити, якого ця пані ступеня, – і не визначив. Можливо, той другий оберіг для цього й слугував – захистом від чужої цікавості.

– ...Як ся має ваша сова?

Я мимоволі здригнувся. Біля мого столика стояв сам пан голова; щоки його перейняли колір випитого червоного вина, а випив він, очевидно, чимало. Мені здалося, що навіть сова на його плечі коситься на хазяїна з несхваленням.

– Прекрасно, – озвався я коротко.

– Ви не будете проти, шляхетний пане зі Таборе?...

І, не дожидаячись моєї відповіді, опустився на крісло поряд зі мною.

– Бачу, ви не поспішаєте відбути додому, напевно, наше квапливе міське життя подобається вам?

– Я давно не був у місті, – сказав я, дивлячись, як пані в чорній сукні перетинає залу. З нею вітались, але прохолодно; очевидно, вона не була тут чужинкою, та й до числа завсідників не належала.

Голова правління, не дивлячись, упіймав келех, що злетів йому в долоню з підноса хлопця-прислужника. Примружився, дивлячись на мене крізь вино, що червоніло в кришталі:

– Ви вже оцінили всі клопоти, які приносить наш виграш? Юрми відвідувачів...

– Так, – сказав я.

– Моя вам рада, – голова відпив із келеха. – Не слухайте нікого, не давайте спровокувати себе, не будіть у собі хиб-

не почуття справедливості. Кореневе замовляння Кари існує не для того, щоб когось карати... А для володіння ним. Володіння – і все. Відірвіть голову вашому глиняному боввану, але лише в останній день обумовленого терміну. Щоб не пропустити ні дня. А кого ви при цьому покараєте – зо всім однаково, запевняю вас, Хорте, – і він відпив знову.

– Справді? – спитав я недовіжливо. – А я чув...

– Члени правління клубу, – продовжував голова, не слухаючи мене, – не мають права брати участі в розіграші. Проте, – він зробив хитре обличчя. Нахилився до мого вуха, так що сова на його плечі незадоволено затопталась. – Ейфоричне відчуття, пане зі Таборі. П'янить сильніше за вино... До речі, пробачте за нескромне питання. Яка природа вашої хвороби, тієї самої, що не дозволяє вам пити спиртне? Я можу порекомендувати першокласного лікаря...

– Спасибі, – сказав я поспішно й, можливо, не зовсім чемно. – Спасибі, я... поки що не потребую.

– Як хочете, – голова трохи образився. – До речі... вам не здається, що жінка в магії так само доречна, як миша в бочці меду?

– А? – я відірвав погляд від незнайомки в чорному.

– Так-так. Ця дивна пані, на яку ви з такою цікавістю дивитесь... Така собі Ора Шанталія. Яка ось уже декілька років наполегливо приходить на кожний розіграш... Нащо їй Кара, як ви думаєте?

– Хтозна, – сказав я повільно.

Голова правління пожував губами:

– Кара в руках стерви – це... Це жахливо. Я надіюся, її не виграти Заклинання... Я мало знаю її й нічого не можу сказати точно... Але вона справді справляє враження стерви. Навіщо, наприклад, ця виставка брязкалец на поясі? Усі ці обереги, камінчики...

– Камінчики, – повторив я задумливо.

– Так... При тому що ініціювальний предмет у неї – не паличка, не брошка й не перстень, а штучний зуб у роті, можете мені повірити...

– Невже? – я здивувався такій обізнаності.

– Так... – похмуро кивнув голова. – Це не зовсім пристойно – приходити до нашого клубу з оберегом від чоловічого свавілля, вам не здається? Якби вона була чоловіком, її давно б попросили зняти половину брязкалец або покинути залу. Але всі мої колеги, до яких я звертався з цією пропозицією, тільки відмахувались – вона, мовляв, єдина особа жіночої статі, якщо певності в собі бракує, хай утішається сумнівними артефактами...

– І справді, – сказав я, дивлячись, як пані в чорній сукні попиває вино за столиком у протилежному кутку.

– Коли вона вас у грубій формі відріже, – сказав голова, простеживши за моїм поглядом, – не кажіть, що я вас не попереджав.

– Онрі, більше не пий, – скрипучим голосом сказала сова в нього на плечі. – Ти й так бовкаєш зайве.

Я здригнувся.

– Так, – сумирно озвався голова. – Не хвилюйся, Філі, я випив не так уже багато й почуваю себе пречудово... Мое шанування, пане Хорте зі Таборе. Довгих років вашій сові.

І пішов похитуючись.

Якийсь час я чесно пив свій лимонад. Потім устав, перетнув залу, раз по раз бажаючи здоров'я чужим совам, і опинився в безпосередній близькості від пані в чорному.

– Ви дозволите?...

Вона скинула на мене похмурим поглядом. Коротко кивнула.

– Як здоров'я вашої...

– Здохла, – озвалася пані, дивлячись мені в очі.

– І моя здохла, – пробурмотів я розгублено. – От прикрість.

Пані знизала правим плечем:

– Ніякої прикрості, я терпіти не можу сов. Ви – той самий щасливець, який виграв замовляння?

– Так... Я перепрошую. Здається, крісло, у яке ви сіли, здається, це те саме, на яке десять хвилин тому випадково пролили соус...

Так, вона інстинктивно підвелася й озирнулась; я на мить дістав можливість побачити зблизька її пояс. Серед інших дрібничок там висів великий камінь-брелок у вигляді тигрової морди.

Ще один камінь з очима.

– Я помилився, – сказав я печально. – Це крісло чисте...
Вона почервоніла.

Очі її виявилися не блакитними, а карими. Волосся – кольору вибіленої бавовни. Губи – червоні й тонкі, причому кутики рота все хотіли спуститися вниз. Ось як тепер:

– Розумно й тонко, мій молодий пане. Тільки навіщо такі хитрощі? Ви могли просто запропонувати мені пройтися вперед-назад – тоді, оцінивши якості й вади моєї фігури, і вирішили б остаточно, чи варто продовжувати знайомство... якби у вас була така можливість. А тепер, будьте ласкаві, поверніться за свій столик.

– Пробачте, – сказав я, справді почувуючи щось на кшталт зніяковіння. – Насправді я зовсім не такий брутальний... Я хотів тільки...

– Позбавте мене свого товариства.

Сказано було переконливо й вичерпно; секунду потупцявши на місці, я повернувся на початкову позицію.

Пан голова дивився на мене з протилежного кутка. Дивився водночас зі співчуттям та зловтіхою.

* * *

ПИТАННЯ: Що таке ініціювальний предмет?

ВІДПОВІДЬ: Це головний магічний предмет, що дозволяє призначеному магу здійснювати магічні дії. Ініціювальний предмет вручається призначеному магові

на вічне користування в разі успішної атестації.

ПИТАННЯ: Чи потрібен ініціювальний предмет уродженому магу?

ВІДПОВІДЬ: Ні, не потрібен.

ПИТАННЯ: У якому вигляді існують ініціювальні предмети?

ВІДПОВІДЬ: У вигляді мініатюрних чарівних паличок, перснів, медальйонів, браслетів та ін. ювелірних виробів, у гірських умовах інколи – посохів.

ПИТАННЯ: Що відбувається в разі втрати магічного предмета?

ВІДПОВІДЬ: У разі втрати магічного предмета власник має подати заяву до місцевої комісії протягом десяти днів і не пізніше. Комісія розглядає заяву і, залежно від обставин, або призначає штраф і видає потерпілому новий магічний предмет, або позбавляє його магічного звання.

*** * ***

Через два дні я навідався до контори праворуч від ринку – щоб чисте було сумління, ні на що не сподіваючись. Побитий міллю чиновник видав мені довідку, на якій кривим почерком записані були три адреси – ці троє бажали продати мені камінчики.

За першою проживала бідна вдова, що розпродувала різне начиння й прикраси. Я купив у неї перстеник із рубіном –

просто з жалю.

За другою адресою мене зустрів парубійко років п'ятнадцяти й запропонував на вибір цілу скриньку з коштовностями. Одразу зметикувавши, в чому річ, я пообіцяв про все доповісти його матері; змінившись на лиці, парубійко благав мене цього не робити. У матері так багато дрібничок, вона не помітить пропажі, натомість він, юнак, що робить перші кроки по життю, має миритися з принизливою бідністю. Мати скнара й не дає на найпотрібніші витрати тощо. Я пішов, залишивши парубчка сам на сам із його проблемами.

Третьою адресою був якийсь заїжджий двір на околиці. Я довго думав, а чи варто тягтись так далеко й по таких брудних вулицях, але врешті-решт звичка доводити діло до кінця примусила мене витратити гроші на карету з кучером і навідати готель «Три віслюки».

І я не пошкодував про витрачений час.

* * *

– ...Йй-право, не схожі ви на скупника, ласкавий пане. Йй же богу, не схожі...

Старигань був аж ніяк не бідний – йому належала велика частина возів, що заставили все подвір'я, і гори мішків на цих возах, і коні, і мули, і ще купа всякого добра – проте він зупинився в найменшому, найвошивішому номері «Трьох віслюків», одягнений був у засмальцьований каптан і міш-

куваті штани з величезними латками на колінах, і я на власні очі бачив, як він дбайливо підібрав шматок мотузки, що валявся на підвір'ї: річ потрібна, придасться...

– Не ваше діло, шановний, на кого я схожий, а на кого не схожий. Камінець продавати будемо – чи ляси точити?

Старигань поводив кущастими бровами; на його засмаглому до чорноти зморшкуватому виду брови були ніби два острівці піни. І плавали по обличчю цілком незалежно від іншої стариганевої міміки.

– Камінчик, звичайно, добре... Хороший камінчик. Ось, чи не зволите поглянути.

Я зволив; із заяложеного мішечка з різним дріб'язком видобуто було камінчик завбільшки з середній жолудь. Я глянув – і відчув, як на мене напливає тепла, в голочках нервів, хвиля.

Бірюза. Спокійно-синя собача морда; тобто з першого погляду здається, що собача, а після пильного розгляду вже не знаєш, як цю тваринку назвати. Добренький такий, старенький, запалий у маразм вовк-людожер.

– Подобається, ласкавий пане? – упіймавши мій погляд, старигань хутко забрав назад у мішечок. – Коли подобається, складімо ціну йому, чи що. Річ дорога, якби не нужда, так і не продавав би...

Він брехав так само звично, як чухався. Без особливого смислу й не тому, що свербить. Механічно.

– Ви, шановний, товар не ховайте, – сухо сказав я. – Так

не заведено – мигцем камені оцінювати. Подивлюсь – а там і про ціну поговоримо. Ну?

Камінь вийшов на світло повторно; ще раніше, аніж торкнутись його пальцями, я впіймав хмарку чужої сили, осередкам якої була собача (вовча?) морда.

Це був *третій* такий камінь. Або *четвертий*, якщо рахувати й той, що висить на паску пані в чорному; треба гадати, до камінчика додавалася чергова історія.

– Візьму, мабуть, – сказав я задумливо. – Тільки, ласкавий пане, ви вже розкажіть мені, звідки у вас така мила дрібничка. За розповідь доплачу. Годиться?

Старигань дивився на мене впритул – насмішкувато й холодно. Білі, як піна, здивовані брови піднялися так високо, що, здавалось, ще трохи – і вони втечуть на потилицю.

– Вам, панам, усе казки подавай. До сивини, буває, доживе пан, а хлібом не годуй, дай байок послухати, ніби дитині шмаркатій... Тільки ви, шляхетний пане, камінчик купувати збирались, а язиком я зроду не торгував і не збираюсь. Берете – чи як?

Я поліз у кишеню й виклав на покритий жиром стіл пригорщу великих срібних монет.

Старигань подивився на срібло, потім на мене; білі брови повагалися й повернулися на місце, зате кутики беззубого рота жорстко, іронічно піднялись:

– Це ваша ціна за камінь?

– Це моя ціна за розповідь, – сказав я в тон йому, холод-

но. – Камінь не вартий і половини цих грошей... Ви маєте рацію, шановний, на скупника я не схожий і ремеслом таким зроду не бавився. А казки ваші, як ви зволили висловитися, я готовий оплатити – за умови, що хоча б половина розказаного виявиться правдою... Отже, звідки у вас ця... штучка?

Якийсь час старигань дивився мені в зіниці. На третій хвилині цього погляду я вирішив додати грошей у гірку, що поблискувала на столі.

– Атропко! – гукнув старигань, майже не підносячи голосу. За його спиною, у дверях, нараз виник плечистий гевал – на півголови вищий за мене й удвічі ширший.

– Атропко, – старий примружився. – Тут панич зволив жартувати зі старого Прорви, так ти, будь ласкаво...

Я не повірив своїм вухам. Старигань, який турботливо підбирає чийось випущену віршовочку – і відмовляється від повновагої гірки срібла?!

– Ідіть геть, прошу пана, – прогудів Атропка. Голос у нього відповідав фігурі. А може, він умисне говорив басом – задля додаткової погрозовості.

– Їй-богу, – сказав я ласкаво. – Їй-богу, не розумію. Кулончик беру, таж маю я бути певен, що камінчик не крадений?

Старенький дивився не просто насмішкувато – презирливо. Атропка опинився в мене прямо за спиною:

– А прошу...

Я ждав, коли він мене доторкнеться. Р-раз! – зашкарубла

рука непоштиво вхопила мене за лікоть; два – замість плечистого гевала на підлогу повалився товстий, непристойно жовточеревий змій. Великий, та неотруйний.

– А-а-а-а...

Якийсь час Атропка звивався на дошках, марно намагаючися зрозуміти, яким чином треба повзти. Потім діло налагодилося – тьмяно поблискуючи лускою, колишній плечистий молодець зазміївся в напрямку до дверей. Я перевів погляд на стариганя.

Обличчя його, і без того темне, налилося дурною кров'ю й зробилося наче вуглина. Одна біла брова злетіла вгору, друга опустилася, зовсім ховаючи око; я злякався, що норавливого діда вхопить грець.

– ...Так що, шановний, я до вас по-доброму, а ви, значить, вернигор своїх викликаєте... То звідки у вас камінчик?

– На дрібниці розмінюєтеся, пане магу, – сказав старигань, і брови його збіглися в один волохатий острівець. – У давнину чаклуни самі до людей не заходили, прислужників висилали... Мій це камінь, не вкрав, не купив. Мій... А хлопця назад оберніть, йому ще сьогодні з ковалем балакати, який роботу нам зіпсував, а гроші не...

Голубувата колінчаста блискавка, слабкенька, але дуже красива, ударила в стільницю прямо перед стариганем. Запахло смаленим; дід відхитнувся, не забувши, втім, сховати в кулаці кулон. Я відчував, як усе зростає роздратування: замість того, щоб швидко й ефективно витягнути зі старого

такі потрібні для мене відомості, я все глибше вплутувався в якийсь сумнівний балаган. Змії, блискавки...

– Так, дрібний чаклун нині, – повідомив старигань крізь зуби. – Дрібний і квапливий, дарма що очі різні. Батько мій чаклунові служив – так той був таки справжній чаклун, не сумнівайтесь. Та щоб він сам у корчму прийшов, щоб перед мужиком блискавки метав?!

Не кажучи ні слова, я поліз за пояс. Витягнув футляр; глиняна потвора виявилася дуже холодною на дотик. Холодною й шерехатою; лівою рукою я вхопив муляж поперек тулуба, правою взявся за непропорційно велику голову. «За першим торканням до потилиці муляжу вмикається режим обвинувачення...»

Я подивився старому в очі.

Якби він осміхнувся, граючи бровами, або щось ще сказав – глиняна голова відділилася б від тулуба, не дожидаючись оголошення вироку. Потім – уже за хвилину – мені було гірко й соромно згадувати про напад люті, що охопив мене в цю мить.

Але старий нічого не сказав. Малоймовірно, що він знав, для чого слугує глиняна статуетка, – найпевніше, просто правильно прочитав вираз моїх очей.

Хвилина минула в мовчанні; а потім я опам'ятався. Відірвав погляд від обличчя стариганя, яке набуло тепер уже брудно-лимонного відтінку; подивився на свої руки із затиснутою в них фігуркою. Підкреслено неквапливо – щосили

стараючись уникнути метушні – сховав статуетку назад у футляр.

«У практиці цього замовляння був випадок, коли людину покарали на смерть за пролиту каву... Названа вина має достоту відповідати справжній провині, у разі неправдивого звинувачення замовляння рикошетом б'є по каральнику...»

Ще секунда – і глиняний бовван розпався б. І закінчилася б моя влада. На рівному місці. А цей... цей упертюх...

Випадковість?

Пролита кава?

– Ладно, – тихо сказав старий. – Слухайте.

* * *

«Ви вроджений маг, і ваш син переважає вас за ступенем. Вітаємо від усього серця! Але якщо ви хочете, щоб ваші стосунки з дитиною склалися нормально, зверніть увагу на наші рекомендації.

Перше. Ніколи не допускайте прямого магічного протистояння! Ви програєте дитині, і для неї і для вас це може мати трагічні наслідки. Ваш батьківський авторитет має триматись на цінностях, що не мають відношення до магії.

Друге. Не заважайте їй гратися, поки ігри її мають невинний характер. Поки вона перетворює сусідських курей на грифонів і павичів – мовчіть, хай бавиться... А як тільки вона захоче перетворити ваш ніс на моркву – відшмагайте її. У

стосунках з маленьким магом різка подеколи – незамінний інструмент.

Третє. Навчайте її наук, мистецтв, шляхетних ремесел. Хай буде при ділі з ранку й до вечора. Не заважайте їй знущатися з учителів – ті самі мають підтримувати свій авторитет.

Четверте. Не приховуйте від неї, що її магічний ступінь вищий за ваш. Повідомте їй про це спокійно й просто».

*** * ***

За півгодини я зупинився перед аптекою на розі й зазирнув у металеве дзеркальце біля входу. Вигляд у мене був ще той: синє око потьмяніло й ніби взялося плівкою, зате жовте горіло ненаситно й хижо. Не доводилося дивуватись, через що це перехожі так і сахаються врізнобіч, через що молодий і худорлявий вартовий, що зустрівся при виході із заїжджого двору, відколи йде слідом за мною невідривно. До речі, ось його стурбоване обличчя відбилося в дзеркалі за моєю спиною...

Я круто розвернувся:

– Чесний страж бажає бачити мої документи?

Чесний страж був блідий, але рішучий. Я пред'явив йому членський квиток Клубу Кари зі сплаченими внесками; побіжно проглянувши папір, парубчак глитнув і вклонився:

– Перепрошую за турбування, пане зі Таборе... Служба.

Я з розумінням покивав. Напруження помалу спадало; ще трохи, й очі мої прийдуть у відносну рівновагу, і можна буде спуститися до погрібка, посидіти над келехом лимонаду й обдумати розповідь норавливого стариганя.

– ...Оладки, булочки, здоба! Налітай, поки не остигло!

Рознощиця здоби була, всупереч сподіванням, на диво кістлява. Кепська рекомендація здобним булочкам – худорлява торгівка...

Я виявив, що стою за кілька кроків од ринкової площі, а трохи охриплий голос хлопчика з тумби тоне в рокоті юрби: «...ую...штовне... і напів...штовне...они,...віски. Дорого!» Трохи повагавшись, я вирішив зайти до контори праворуч від ринку й перевірити, чи нема нових адрес для мене; адрес не виявилося, і я впіймав себе на почутті полегшення.

Старигань мене втомив.

Він був гуртовий торгівець, справа його процвітала багато в чому завдяки стариганевій хватці й дисципліні, насаджений ним серед помічників і слуг. Кожного разу, заводячи нове знайомство, старий твердо знав, який зиск це принесе в подальшому; приблизно півроку тому сувора система похитнулась. На якомусь ярмарку – «Це не тут було, далеченько» – обачливий дід зійшовся з молодим торговцем, і той в одну мить став йому «милішим за сина».

Корисливості в їхній дружбі не було ніякої. Хлопець був поштивий, розумний, суворий до себе й до інших – «не те що це нинішнє плем'я вертихвостів». Старий запропонував

парубкові підтримку й сприяння, той радо погодився. Дивна дружба – саме дружба, а друзів у стариганя не було зроду – тривала, з його слів, два місяці. Потім сталося от що.

Поштивий парубок повіз старого до віддаленої ремісничкої слобідки – проглядала вигідна угода з чинбарем. Дорогою вони зайшли до корчми, і після першого кухля пива стариганя викинуло з пам'яті. Отямився на землі, весь одяг і гаманець із грішми були на місці; подолавши запаморочення й розігнавши каламуть перед очима, знайшов себе за сотню кроків од кованих воріт власного немаленького будинку.

Найцікавіше почалося потім. Батька й хазяїна зустріли зойками й зомліннями; виявилось, що з того часу, як він востаннє виїжджав, минуло не багато не мало, а шістдесят вісім днів. Родина встигла оплакати дочасно померлого стариганя – а в тому, що він помер, ніхто особливо не сумнівався, тому що, з певних чуток, саме в ніч пам'ятної подорожі від рук розбійників загинули двоє озброєних торговців.

Приголомшений подіями, старий не відразу завважив у себе на шиї кулон. Бірюзовий камінчик ховався під одягом; уперше взявши його до рук, старигань відчув неясну тривогу.

Клопоти про торгівлю відволікли його від клятих роздумів. За час його відсутності діло занепало – виною тому були нерозумні дії синів, які замість працювати заходилися ділити спадок. Намагаючись відновити порушені синами угоди, перевіряючи записи в прибутково-видатковій книжці, заліз-

ний дідуган не дозволяв собі терзатись питанням: а де, власне, носило його тіло та розум усі ці шістдесят вісім днів?! Він отямився, не відчуваючи ні голоду, ні спраги, одяг його був чистий, борода розчесана; не схоже, щоб весь цей час він валявся без тями в звіриній норі або лігві розбійників. За декілька тижнів після чудесного повернення – торгові діла більш-менш ви правились – він насмілювався відвідати прикордонну корчму, ту саму, де його зрадила свідомість; корчмар упізнав його і згадав його супутника. За його словами, обидва поїли й випили, розплатились і спокійно пустилися далі...

Його молодого друга більше ніхто й ніколи не бачив. Якийсь час у старого боліла душа – він сам не думав, що здатен так прив'язатись до іншої людської істоти, та до того ж чужої з усякого погляду. Але час ішов, душевні рани загоїлись (тут я подумав, що стариганева душа має живучість таргана). Ось тільки кулон обтяжував торговця, він декілька разів поривався його викинути, та кожного разу, вагаючись, затримував руку. Зроду він не викидав і не дарував невмисне дорогих речей; розваживши, він вирішив, що продасть камінь за першої ж можливості. І от – двоє торговців дрібничками відмовились від покупки під різними приводами, коли це з'явився я зі своїми грішми, блискавками й цікавістю...

Вислухавши старого, я обережно поцікавився про його душевне здоров'я. Чи не став він помічати за собою чогось, що перше не проявлялося, або, можливо, близькі помітили, що після викрадення він став не той?

Старигань довго і презирливо дивився на мене. Я все зрозумів і перепросив за нетактовне питання.

...Змія-Атропку відшукали за жіночим вереском, що розлягався з кухні. Жовточеревий звалився на голову кухарці звідкись ізгори, з продуківини, і дивним чином оминув киплячий казан; ще хвилин п'ять змія намагалися схопити і запахати до пустої каструлі. Кинутий до моїх ніг, Атропка мав вигляд дивний і жалюгідний; під поглядами переляканої челяді я загадав дати окрему кімнату для зворотного перетворення.

Мені було надано тісну, але відносно чисту комірку.

З певним зусиллям – утома, нерви! – я повернув Атропку людську подобу. І, не дожидаячись, поки напівживий молодець підніметься з підлоги, згріб його за комір, наблизив безумні очі до свого лиця:

– Кажи... Як хазяїн перемінився після тієї халепи? Після того, як ніби воскрес? Як перемінився, кажи, а то на жабу перетворюю!

Атропка гикав. Я злякався, що він зомліє.

– Добрішим став чи злішим?

Дивний рух головою.

– Щедрішим став чи скнарішим? Щедрішим?

Цього разу цілком певний жест. «Ні».

– Кажи, – сказав я як міг м'яко. – Тобі в голову не приходило, що він з глузду з'їхав?

«Ні».

– Але ж ти бачив, що він змінився?

«Так».

– А інші бачили?

– Так, – ворухнулись Атропчині губи. – Відпустіть, пане магу, пощадіть, далєбі пощадіть...

Його обличчя плаксиво скривилось.

– Кажи! – я підтягнув його ближче. – Кажи, як змінився хазяїн, і відпущу в ту ж хвилину! Ну?

– С-співати перестав, – видихнув Атропка, силкуючись відсунутися від мене якнайдалі.

– Співати?!

– Раніше, бувало, все співав... У дорозі, на ярмарку... Навіть батогом кого частував – та й то насвистував... Тепер – ні. Мовчить. Завжди...

Випустивши Атропку, я відчув раптову втому. Кожний косий погляд – а весь заїжджий двір тепер глядів на мене ко-со – провокував роздратування. Футляр із муляжем незручно тер мені бік.

Співучий старигань. Соловейко, нехай йому всячина!..

– Варення! Купіть, мої панове, варення!

– А ось пироги, кому пироги!..

Я поманив торгівку пальцем. Купив круглу булку, одразу велів намазати її рожевим варенням, і так, жуючи на ходу (пробач мені, печінко!), пошкандибав у напрямку до готелю «Відважний ховрах».

Грубий зошит на ланцюжку, здавалося, охороняв вхід.

Цепний зошит; за дні, проведені на варті, він потворно розбухнув. Поморщились аркуші, там і сям темніли чорнильні плями. Вільного місця не залишилося зовсім, і останні відвідувачі залишали свої скарги просто на обкладинці.

І ще – зошит виявився важким, немовби цеглина. Він відтягав мені руку, коли, затиснувши ваготу скарг під пахвою, я піднімався до своєї кімнати.

Зустрівши в коридорі покоївку, я наказав, щоб у мене в номері розтопили камін. Якщо вона й здивувалася, то знаку не подала – камінні стіни ще пам'ятають жахливу спекоту, вечір стоїть білий і теплий, мов молоко з-під корови, однак бажання пана мага зовсім не мусять підлягати розумному поясненню. Камін – то й камін.

Діждавшись, поки дрова добряче розгоряться, я всівся перед камінною решіткою й хвилин десять дивився у вогонь. Потім простягнув руку й випустив у полум'я товстий, дрібно списаний зошит.

Ось і все.

Я дивився, як повів протягу гортає брудні лілові сторінки, як вони скручуються по краях, темніють, гаснуть. Зойки та стогони про відомсту, про кару, про несправедливість сочилися димком, заповзали в камінну трубу. Майже беззвучно.

Пробачте мені, люди добрі, та всім вам я вже точно не зможу допомогти. Ні вдовам, ні сиротам, ні пограбованим, ні оббреханим – власне, для вирішення ваших проблем не потрібна ніяка Кара...

Я насилу відірвав погляд від майже догорілого зошита. Підійшов до столу; витягнув із гаманця синій камінчик на ланцюжку. Собача (вовча?) привітна морда.

І ще один, сердоліковий, з двома сумними очима, які нагадували мені про стару мавпу.

І ще один – закіптюжений, знятий з грудей заживо згорілого старого.

...Вогонь, розпечені ґрати, безумець, якого я міг би врятувати, якби опинився в потрібний час у потрібному місці...

Я справді хочу помститися за нього? Який давно став для мене чужою людиною? За самодура, тирана, за старого барона Ятера?

Я приплющив очі. Ще один камінчик постав перед моїм внутрішнім зором – я не міг покласти його на стіл поряд із першими трьома, тому що він залишився на поясі норовливої пані в чорному. То була жовта тигряча морда.

Пташенята з одного гнізда. Іграшки, які вийшли з-під руки одного майстра. І майстер ще той. Майстер з великої літери. Хтось могутній до того, що дріж проймає на саму думку про межі його можливостей. Хтось винахідливий, підступний, безсердечний... Великий, без сумніву, маг.

«Чим справедливішою буде ваша Кара...»

Куди вже справедливіше! Безумний дядько Дол, живий смолоскип... Гаразд, ювеліршу й старого купця можна скинути з рахунку, нічого жажливого з ними не трапилось... Але в природі існують й інші жертви Майстра камінчиків. На-

певно.

Я піймав себе на тому, що копірсаю в носі мізинцем. Попробувати? Розплутати цей клубок? А платою напевно буде гучна слава. А якщо старенький-кульбабка має рацію – ще й могутність...

І за Дола де Ятера буде пімщено.

Я подумав ще.

Потім усівся на підвіконня й приманив із сусіднього даху найтовщого й найздоровішого з вигляду голуба. Дорога неблизька, та цей, мабуть, долетить...

«Любий Іле! В ім'я нашої дружби я згоден піти на нечуваний ризик... труди та збитки...»

(Дерев'яний кінь на коліщатках – поліроване чудо, куди привабливіше, ніж усі породисті коні на стайні Ятерів. За цього коня дядько Дол заплатив дорожче, ніж платять за цілу запряжку; Іл лізе покататися першим, та я відтісняю його, здираюся в оксамитове сідло, безстрашно спускаю важілець – колеса крутяться. Механічний скакун рушає з місця, але занадто повільно; Іл біжить поряд зі стременом, Іл обганяє мене й біжить уже попереду; Іл озирається, на обличчі в нього переляк: «Зупини! З гори не треба!»)

Я безстрашно спрямовую скакуна з гори. Він розганяється й розганяється; дерева й каміння несуться назустріч, зад мій несподівано боляче б'ється об сідло, та я терплю й навіть викрикую щось молодецьке. Кінець кінцем коліщатка не витримують, кінь спершу нахиляється, а потім перекидається з

гуркотом, а я лечу в куряву – і на льоту не встигаю пригадати жодного годящого замовляння. Падаю на гострий камінь – жахливо болить; я ледве втримуюся, щоб не заревти вголос, а сльози вже течуть по щоках, проорюючи в пилюці доріжки. Кінь лежить поряд – безнадійно зіпсований, тріснутий, з відламанною передньою ногою. З гори біжить, горлаючи й схлипуючи, Іл, а за ним біжить дядько Дол, мовчки й страшно, і я облизую губи, збираючись сказати йому про півмішка сріблом, які мій батько обов'язково поверне йому...

Дядько Дол у три стрибки обганяє сина. Кидається до мене – обличчя в нього застигло, я лякаюсь. Хапає мене за руки: «Де болить? Тут боляче? А тут?»

І, навіть не глянувши на розбиту іграшку, несе в будинок – на руках, дбайливо, як сина, як ніхто не носив мене відтоді, як мені виповнилося п'ять років...

«...І пішли ми в атаку, Хортику. Татусь мій, земля йому ватою, у бою був нестримним, ніби вепр, я бився з ним пліч-о-пліч, а братик мій, земля йому ватою, прикривав спину. Ну тут почалось! Ми зайшли праворуч, а ці, земля їм каменем, сховали лучників у засідці, а піхоту пустили на заріз, аби нас під ці стріли заманити... Якби не татусь мій, земля йому ватою, не сидів би з тобою, чаклунчику, не правив би байок, так-от...»

Пахне якоюсь лікувальною гидотою. Коліно розпухло, як м'яч. Я терплю. Я навіть усміхаюся, слухаючи історії дядька Дола; батько далеко, у місті, а дядько Дол сидить поряд із

ліжком, вряди-годи торкаючись мого лоба шерехатою доло-
нею.

Я хороший, думаю я, засинаючи. Я хороший, це Іл – ду-
рень...)

«Любий Іле!» Так. Це вже написано. «...І збитки... і роз-
шукати злодія, винного в трагічній загибелі вашого бать-
ка...»

Я потер перенісся, відганяючи непотрібні спогади.

Що спільного між старим бароном, ювеліршею, торгів-
цем?

У барона й торговця – скільки завгодно схожих ознак.
Обидва стояли на чолі родини, обидва були заможні й бу-
ли самодурами. Обидва вирізнялись поганим характером...
Але ювелірша? Ювелірша, тиха й романтична, зі своїм за-
хопленням живописом, зі своїм маленьким жіночим ща-
стям...

Гаразд. Тут поки глухо. Тепер час: старого барона Ятера
не було... скільки? Рік і вісім місяців. Ювелірша? Тиждень.
Торгівець? Шістдесят вісім днів. Разючий розрив. Якби тяж-
кість утрати залежала від терміну, проведеного в невідомо-
му місці, барон би посідав перше місце, яке він, бідолаха,
й посідає. Далі йшов би торгівець, потім ювелірша, як най-
менш постраждала...

Але от як порівняти тяжкість утрати торговця та ювелір-
ші? Сердешна жінка втратила, бачте, смак. У стариганя мог-
ло й не бути ніякого смаку, а міг і бути, однаково його втрати

ніхто б не помітив...

Добре. Врахуймо й залишмо на потім.

Далі. Коли зникнув барон? Рік і вісім з половиною місяців тому. Ювелірша? Дев'ять тижнів тому... тобто два місяці. Торгівець? Чотири місяці тому. Що нам дає це знання? Поки нічого, але запам'ятаймо.

«Любий Іле! В ім'я нашої дружби я згоден піти на нечуваний ризик, труди та збитки, і розшукати злодія, винного в трагічній загибелі вашого батька... Негідника буде покарано! Це кажу я, Хорт зі Табор».

Я примотав послання до лапи голуба, прочитав замовляння проти хижого птаха й пустив у небо. Уражений голуб спершу заметався між флюгерами, і потім тільки, керований моєю волею, упевнено пустився в дорогу. Я проводжав його поглядом, сидячи на підвіконні.

...Обставини зникнення. Старий барон Ятер закохався в молоду авантюристку, вона потягнула його в подорож і... ага. А торгівець несподівано для себе й близьких потоваришував із молодим поштивим... який став йому милішим за сина. І цей товаришок теж потягнув його в дорогу – укласти вигідну угоду. Знову збіг... І знов випадає ювелірша. Та нікуди не їздила, просто пішла за покупками... З ким? З нерозлучною подругою. Як її, Тисса Граб, яка після випадку з ювеліршею зникла, ніби й не було...

І знову я відчув, як піднімається зсередини тепла голчаста хвиля. Як невидимі вістря поколюють пучки пальців.

Щось важливе. Не випустити.

* * *

ПИТАННЯ: Назвіть відомі вам магічні об'єкти й незалежні магічні предмети.

ВІДПОВІДЬ: Велика Ложка, Швидкі Чоботи, Добра Ялина, Будинок Одягу, Дуб-з-Очима, Жорстока Скрипка, Брехливе Дзеркало, Приватна Банка, сабая, Свіже Джерело, Сітьовий Чорнорот, Диво-з-Надр.

ПИТАННЯ: Яке значення в житті мага має символічний птах?

ВІДПОВІДЬ: Посвячена сова є символом належності до магічної спільноти, предметом клятв і проклять, а в деяких випадках й обітниць. Найсерйознішою є обітниця посовництва, коли два маги, що володіють однією й тією самою совою, об'єднуються узами куди сильнішими, аніж навіть родинний зв'язок. Сила цих магів, об'єднавшись, зростає багатократно, зате кожний із них стає залежним від свого посовника. Саме ця остання обставина обумовила відносну рідкість таких обітниць.

ПИТАННЯ: Яка середня тривалість життя призначеного мага?

ВІДПОВІДЬ: Шістдесят років для магів четвертого ступеня, сімдесят – третього, вісімдесят – другого, сто – для магів першого ступеня. Існує думка, що призначений маг, досягнувши рівня надступеневого,

дістає можливість жити вічно. Так звані «викопні маги» – за переказами, маги з минулого, за природою своєю призначені, однак наділені надзвичайною силою завдяки прожитим вікам...

ПІДСУМОК: Теоретичну частину випробування претендент пройшов не без похибок (до яких належить згадування пустих здогадів), однак загалом задовільно. Пропоную перейти до практичних випробувань.

*** * ***

В оселі ювелірів уже всі спали. Служниця спершу позіхала, потім, налякана моєю наполегливістю, погрожувала викликати варту; потім, нарешті, пішла будити хазяїна.

– О... Пане... зі Таборе... Як несподівано... Є новини? Скажіть, ви знайшли?...

У наступну секунду ювелір витріщився на дорожню валізу біля моїх ніг. Певно, зі сну йому здалося, що я переїжджаю до них жити – назовсім.

– Поки що ні, – сказав я, дозволяючи йому підхопити валізу й занести її до передпокою. – Але є одне дуже важливе питання... Скажіть, будь ласка, вашу дружину можна зараз розбудити?...

Сонна ювелірна в очіпку була ніби молодша за свої роки. І симпатичніша.

– Перепрошую, що потурбував, пані Філло... Коли ви во-

станне бачили вашу подругу Тиссу Граб?

– Тоді, – була вичерпна відповідь. – Ну, тоді... Перед тим. Коли ходили за покупками...

– Тобто в день вашого зникнення?

– Так...

– Ви не намагалися розшукати її потім?

– Намагалася... та...

Ювелір нервово провів долонею по залишках волосся:

– Пане Хорте зі Таборі... Пізня пора, і...

– Хіба не ви просили мене знайти злочинця? Хіба не за-
явилися для цього до мене в готель – о ще пізніший, прошу
завважити, порі?

Він почервонів. Навіть лисина стала яскраво-червоною:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.